0898140

NWB BANK

JAARVERSLAG 2008

NEDERLANDSE WATERSCHAPSBANK N.V.

NWB BANK

JAARVERSLAG 2008

NEDERLANDSE WATERSCHAPSBANK N.V.

De waarde van vertrouwen

De kredietcrisis die zich in de tweede helft van 2008 volop manifesteerde, is vooral ook een vertrouwenscrisis. Niet alleen aandeelhouders en institutionele beleggers verloren hun vertrouwen in de stabiliteit van het internationale bankwezen; ook banken onderling durfden elkaar nauwelijks meer van liquiditeiten te voorzien. Alle rationele verklaringen en calculaties ten spijt, blijken angst, verwachting en vertrouwen van grote invloed op het gedrag van marktpartijen. In een neergaande conjunctuur blijkt het vertrouwen van investeerders en kapitaalverschaffers zelfs de doorslaggevende factor voor hun beslissingen.

Welbeschouwd vormt vertrouwen het virtuele kernkapitaal van een bank. Het is van levensbelang voor het aantrekken en uitzetten van krediet. Vertrouwen wordt gevraagd en geschonken. Het is wederkerig, interactief, en vermeerdert zich in de keten van relaties op de financiële markten.

In dit Jaarverslag belichten drie gezaghebbende kenners van de financiële sector vanuit verschillende gezichtspunten de betekenis van vertrouwen: Age Bakker in zijn verantwoordelijkheid als executive director van het IMF, Jean Frijns als voorzitter van de Monitoring Commissie Corporate Governance Code en Rob Hazelhoff vanuit zijn ervaring als voormalig bestuursvoorzitter van ABN AMRO Bank N.V. Zij benoemen de kracht van vertrouwen en concrete stappen die moeten worden gezet om het algemene vertrouwen in banken en financiële markten te herstellen.

Inhoud

Profiel 4

Strategie 4

Kerncijfers 5

Voorwoord 9

Organisatie en bestuur 10

Bericht van de Raad van Commissarissen 13

Verslag van de directie 18
- Resultaten 18
- Kapitaalmarkt en funding 19
- Risk management 20
- Kredietportefeuille 21
- Organisatie en bedrijfsvoering 23
- Corporate governance 26
- Maatschappelijk verantwoord ondernemen 28
- Doelstellingen 2009 29
- Medewerkers 32

Jaarrekening 2008 33
- Winst- en verliesrekening 34
- Balans 35
- Verloopstaat van het eigen vermogen 36
- Kasstroomoverzicht 37
- Toelichting op de jaarrrekening 39

Overige gegevens 83
- Accountantsverklaring 84
- Statutaire winstbestemmingsregeling 86
- Voorgestelde winstverdeling 87

Colofon 88

Profiel

De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB) is een vooraanstaande financiële dienstverlener voor de overheidssector. De bank verstrekt kredieten aan waterschappen, gemeenten, provincies, woningcorporaties en instellingen in de gezondheidszorg. De NWB is in 1954 opgericht door Nederlandse waterschappen om hen te voorzien van financiering voor hun omvangrijke investeringen na de watersnoodramp. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. De bank financiert haar activiteiten op de internationale geld- en kapitaalmarkten op basis van een zeer sterke vermogenspositie en AAA-ratings van Moody's en Standard & Poor's. In de afgelopen decennia heeft de NWB haar marktfocus verbreed naar andere sectoren van de overheid. De sterke solvabiliteitspositie van de NWB en de hoge kredietwaardigheid van instellingen in de publieke sector stellen de bank in staat om tegen gunstige voorwaarden te financieren. Maatschappelijke verantwoordelijkheid, een sterke financiële positie en een efficiënte bedrijfsvoering vormen de basis voor het beleid van de NWB.

Strategie

De NWB koestert haar profiel als publieke sectorbank. De bank onderscheidt zich hiermee van instellingen die krediet verstrekken aan ondernemingen en activiteiten die niet aan de overheid zijn gerelateerd. In de komende jaren wil de bank haar gespecialiseerde financiële dienstverlening tegen gunstige voorwaarden aan overheden en daarmee gelieerde instellingen uitbreiden. Als efficiënt opererende nicheplayer heeft de NWB hiervoor een sterke uitgangspositie. Het behoud van een hoge solvabiliteit en haar AAA-ratings ziet de bank als randvoorwaarde.

Kerncijfers

(in miljoenen euro's)	2008	2007	2006	2005[1]	2004
Balans					
Verstrekte kredieten op lange termijn	**35.934**	31.992	28.806	26.297	24.074
Eigen Vermogen	**1.047**	1.091	1.310	1.264	1.105
Balanstotaal	**48.396**	38.770	35.172	33.156	27.975
Naar risico gewogen activa	**1.561**	1.093	1.107	1.089	1.051
Resultaten					
Rente	**128**	114	125	126	112
Operationele baten	**26**	107	158	144	112
Bedrijfslasten	**10**	9	9	9	9
Donatie NWB Fonds	**4**	4	6	-	-
Belastingen	**3**	23	45	(61)	-
Nettowinst	**9**	71	98	197	103
Dividend					
Dividenduitkering	**40,0**	40,0	40,0	40,0	40,0
Dividend in euro's per aandeel	**678,08**	678,08	678,08	678,08	678,08
Ratio's (%)					
BIS Solvency ratio [2]	**56,0**	68,1[3]	114,6	109,9	101,4
Bedrijfslasten/rente ratio	**7,8**	7,9	7,2	7,1	8,0
Dividend pay out ratio	**100,0**[4]	56,6	40,9	20,3	38,9
Capital ratio	**2,1**	2,7	3,6	3,7	3,8

1) op IFRS-basis m.i.v. 2005

2) tot en met 2006 BIS-ratio kernvermogen

3) vergelijkbare BIS-ratio kernvermogen 96%

4) exclusief uitkering van € 31 miljoen ten laste van de algemene reserve

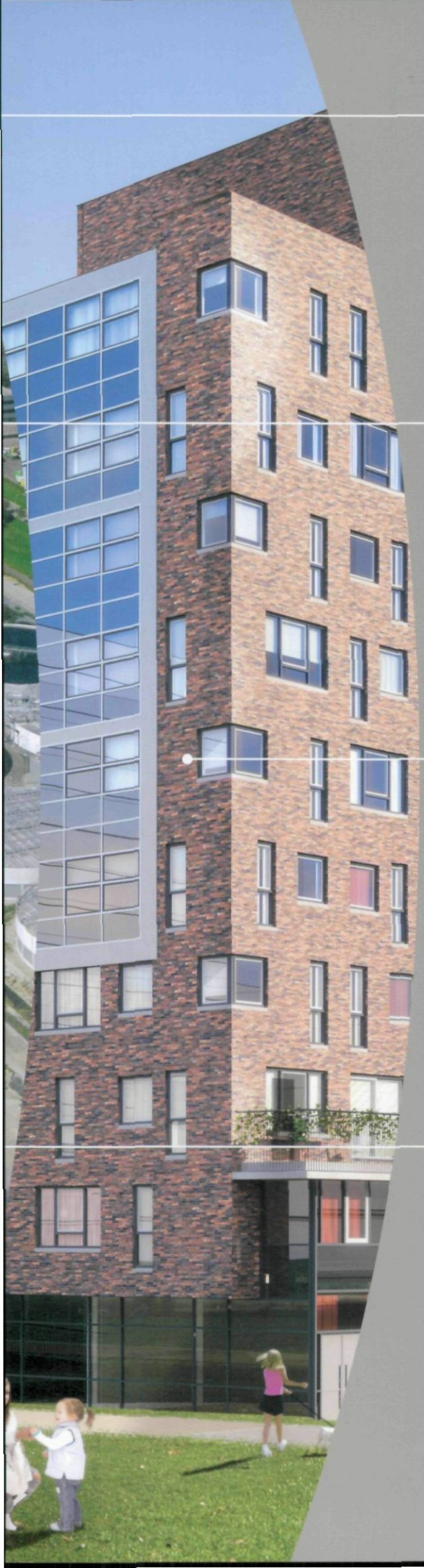

Komforta, Rhoon

(door Woonzorg Nederland, Amstelveen)

Woonzorg Nederland realiseerde in de nieuwe wijk Portland, tussen Rhoon en Barendrecht, wooncomplex 'Komforta'. Moderne, ruime appartementen, van alle gemakken voorzien. Gebouwd voor de toekomst: rekening houdend met de woonwensen van morgen en uiteraard met verantwoord materiaalgebruik. Gefinancierd door de NWB.

Renovatie Ministerie van Financiën

(door Rijksgebouwendienst en consortium Safire)

Het Ministerie van Financiën is onlangs ingrijpend gerenoveerd. Het project is aanbesteed door Safire, een consortium van vooraanstaande marktpartijen. Dit omvangrijke project is het eerste in Nederland waar de rijkshuisvesting via een publiek-private samenwerking is aanbesteed. De renovatie is succesvol afgerond. Mede gefinancierd door de NWB.

Poptahof, Delft

(door Woonbron, Delft en Kristal Projectontwikkeling, Rotterdam)

Poptahof in Delft omvat 1.100 woningen in de sociale huur-/koop- en vrije sector, 9.000 m² winkelruimte, 1.200 parkeerplaatsen, 4.000 m² Wereldmarkt, 4.000 m² zorg, een centraal park, kindvriendelijke buitenruimten, een brede school en allerhande buurtvoorzieningen. Een enorm project, gefaseerd aangepakt van 2006-2015, in een daadkrachtige publiek-private samenwerking. Gefinancierd door de NWB.

Rioolwaterzuiveringsinstallatie Amsterdam-West

(door Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht / Waternet)

De nieuwe rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) in Amsterdam-West is aangelegd in opdracht van Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht en Waternet en kan rioolafval aan van ruim een miljoen mensen. Bijzonder aan de RWZI zijn de compacte bouw en diepe procesreactoren, het geïntegreerde bedrijfsgebouw en de koppeling met het naastgelegen afvalenergiebedrijf, waar het slib samen met huisvuil wordt verbrand. Gefinancierd door de NWB.

Voorwoord

De Nederlandse Waterschapsbank heeft in 2008 de turbulentie op de financiële markten goed doorstaan. De bank heeft in 2008 andermaal haar marktpositie versterkt – zowel in termen van omzet (nieuwe kredietverlening: ruim € 7 miljard) als van marktaandelen. Het kredietrisico is evenals in voorgaande jaren zeer gering vanwege het solide karakter van de debiteuren en de waarborgen die op de leningen van toepassing zijn. De eigen vermogen positie van de bank is bijzonder sterk, zeker wanneer dit wordt vergeleken met de gangbare ratio's in de bankensector. De capital ratio bedraagt op balansdatum 2,1%. De solvabiliteit van de NWB is van hoog niveau zowel volgens de oude norm als onder de nieuwe ratio's, die sinds de invoering van Bazel II van toepassing zijn. Tegen deze achtergrond hebben Moody's en Standard & Poor's hun AAA-ratings bevestigd.

Wel heeft de grote onzekerheid in de financiële markten geleid tot een sterke daling van de nettowinst als gevolg van ongerealiseerde waardemutaties in de marktwaardeportefeuille. De nettowinst over 2008 komt uit op € 9 miljoen, tegenover € 71 miljoen in het voorgaande jaar. Zonder het effect van de hoofdzakelijk ongerealiseerde waardemutaties in de marktwaardeportefeuille steeg het resultaat (voor belasting en kosten) met 12% tot € 128 miljoen. Dit wijst op een gezonde ontwikkeling van het kernbedrijf van de bank.

De sterke balanspositie en de hoogwaardige kredietportefeuille, waarin zich nooit een kredietverlies heeft voorgedaan, zijn de basis voor het vertrouwen dat de bank onverminderd geniet bij haar aandeelhouders en investeerders. Vertrouwen is meer dan ooit het virtueel kapitaal op de financiële markten, waar de NWB afhankelijk is van institutionele beleggers. Dit biedt een goede uitgangspositie voor de NWB onder de huidige bijzondere omstandigheden gekenmerkt door de buitengewoon sterke terugval van de liquiditeit op de internationale kapitaalmarkt en het oplopen van risicopremies sinds oktober 2008. De directie verwacht dat de gevolgen hiervan in 2009 zichtbaar worden, zowel in de omvang van nieuwe kredietverlening als in de rentebaten van de bank. Voor 2009 rekent de bank met een afname van de vraag naar krediet als gevolg van terugvallende investeringen en de sterk opgelopen risicopremies. Terwijl de verstrekking van nieuwe leningen een pas op de plaats zal maken of zal krimpen, blijft de vraag naar herfinanciering van bestaande leningen van decentrale overheden onverminderd groot en blijft deze markt waarin de NWB zich sterk heeft gepositioneerd, aantrekkelijk.

R.A. Walkier

A.J.M.M. Van Cleef

Organisatie en bestuur

Wijzigingen

In 2008 is de samenstelling van de directie gewijzigd. In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 24 april 2008 is de heer mr. A.M.H.Th. Koemans afgetreden als voorzitter van de directie en heeft per 1 juli 2008 de bank verlaten wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Tevens werd in deze vergadering de heer R.A. Walkier op voordracht van de Raad van Commissarissen benoemd tot voorzitter van de directie. De heer Walkier maakt sinds februari 1993 deel uit van de directie. Het aantal directieleden is per 1 juli 2008 teruggebracht van drie naar twee leden.

Benoemingstermijn

Overeenkomstig het beleid van de Raad van Commissarissen geldt bij de (her)benoeming van directieleden een benoemingstermijn van vier jaar.

Directie

R.A. Walkier (1953)

Voorzitter
Werkzaam bij de NWB sinds februari 1991,
lid van de directie per februari 1993,
voorzitter per april 2008

Primaire aandachtsgebieden:
strategie, kredietverlening, financiering, asset and liability management, compliance, interne accountantsdienst, juridische zaken, communicatie

Drs. A.J.M.M. Van Cleef (1948)

Werkzaam bij de NWB sinds januari 1986,
lid van de directie per februari 1993

Primaire aandachtsgebieden:
riskmanagement, IT en operations, administratie en verslaglegging, human resources, fiscale zaken

Mw Drs. L.M.T. van Velden

Adjunct-directeur

Management

Drs. T.A.J.O. Meuwissen, adjunct-directeur, treasury
Drs. P.L. Bax, administratie en verslaglegging
Drs. A.R.L. Hoogendoorn RA CIA, CISA, interne accountantsdienst
B.A. Kuipers, automatisering

Raad van Commissarissen

Prof. dr. R.G.C. van den Brink (1948) [1] [2]

Functie:	Voorzitter
Eerste benoeming:	2002
Lopende termijn:	tot 2010
Laatst beklede functie:	Chief Economic Adviser Managing Board ABN AMRO
Relevante nevenfuncties:	Commissaris Akzo Nobel N.V.
	Commissaris Legal & General Nederland N.V.

Ir. A.J.A.M. Segers (1941) [2]

Functie:	Vice-voorzitter
Eerste benoeming:	2000
Lopende termijn:	tot 2011
Laatst beklede functie:	Watergraaf Waterschap De Dommel en Waterschap De Aa
Relevante nevenfuncties:	Commissaris Waterleiding Maatschappij Brabant Water
	Voorzitter Provinciale Commissie Ecologie

Dr. J.C.K.W. Bartel (1943) [1]

Eerste benoeming:	1998
Lopende termijn:	tot 2010
Hoofdfunctie:	Lid van de Raad van State
Relevante nevenfuncties:	Raadsheer-plv. Gerechtshof 's-Hertogenbosch
	Arbiter (N.A.I.)

Mw Drs. E.F. Bos (1959)

Eerste benoeming:	2008
Lopende termijn:	tot 2012
Hoofdfunctie:	Lid van de Raad van Bestuur van PGGM N.V.
Relevante nevenfuncties:	Commissaris Alpinvest Partners N.V.
	Commissaris Amvest Vastgoed B.V.
	Commissaris van Prismant Holding B.V.

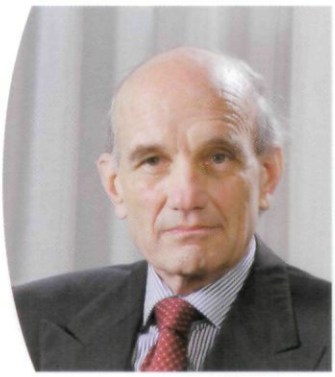

Mr. F.J.M. Houben (1939) [2]

Eerste benoeming:	2004
Lopende termijn:	tot 2012 (treedt af op eigen verzoek in 2009)
Laatst beklede functie:	Commissaris der Koningin in de Provincie Noord-Brabant
Relevante nevenfuncties:	Commissaris Netwerkbedrijf Essent Voorzitter Stichting Klachten en Geschillen Zorgverzekeringen

Ir. E.H. baron van Tuyll van Serooskerken (1940)

Eerste benoeming:	2001
Lopende termijn:	tot 2009
Laatst beklede functie:	Dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Rijnland
Relevante nevenfuncties:	Lid Bestuur Stichting Schilthuisfonds Commissaris BTL Beheer B.V. Lid Raad van Toezicht en Advies Zorgbalans

Drs. V.I. Goedvolk (1944) [1]

Eerste benoeming:	2004
Lopende termijn:	tot 2011
Laatst beklede functie:	Lid van de hoofddirectie van Fortis ASR N.V.
Relevante nevenfuncties	Commissaris UCN N.V. Member of the Board of Urenco Ltd. Voorzitter Raad van Toezicht De Stromen Opmaat Groep Commissaris VVAA Groep B.V. Voorzitter Raad van Commissarissen Loyalis N.V. Lid Raad van Toezicht Waarborgfonds voor de Zorgsector

Mw Mr. J.A. Kramer-Buskens

Corporate secretary

1) Lid van de Auditcommissie

2) Lid van de Remuneratie- en Benoemingscommissie

Bericht van de Raad van Commissarissen

Jaarrekening en dividendvoorstel

Hierbij bieden wij u het Jaarverslag over 2008 aan. Dit verslag bevat onder meer de jaarrekening van de bank, ondertekend door de directie en de Raad van Commissarissen en vervolgens gecontroleerd door KPMG.

Wij stellen u voor de jaarrekening 2008 vast te stellen overeenkomstig de voorgelegde stukken. Wij stellen u tevens voor, in verband met de jaarrekening, decharge te verlenen aan de leden van de directie voor het gevoerde beheer en aan de leden van de Raad van Commissarissen voor het gehouden toezicht in het afgelopen boekjaar.

Volgens het in de jaarrekening opgenomen voorstel wordt over het boekjaar 2008 een onveranderd dividend van € 678,08 per aandeel uitgekeerd. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het verslag van de directie (pagina 18).

Samenstelling Raad van Commissarissen

In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 24 april 2008 is de heer mr. F.J.M. Houben volgens het geldende rooster periodiek afgetreden. Hij is conform de voordracht van de Raad van Commissarissen herbenoemd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

De heer prof. dr. J.M.G. Frijns is overeenkomstig het daartoe opgestelde rooster in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 24 april 2008 afgetreden wegens het bereiken van de maximale termijn. De heer Frijns was lid van de Raad van Commissarissen sinds 1997 en voorzitter van de Auditcommissie sinds 2002. Wij zijn de heer Frijns zeer erkentelijk voor de inbreng van zijn financiële kennis, deskundigheid op het gebied van corporate governance en zijn inzet voor de bank.

In de ontstane vacature is op voordracht van de Raad van Commissarissen mevrouw drs. E.F. Bos benoemd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 23 april 2009 zal de heer Houben aftreden op eigen verzoek. De heer ir. E.H. baron van Tuyll van Serooskerken zal volgens het geldende rooster aftreden en worden voorgedragen voor herbenoeming.

Samenstelling directie

Wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd is de heer mr. A.M.H.Th. Koemans in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 24 april 2008 afgetreden als voorzitter van de directie. De heer Koemans was sinds 1981 werkzaam bij de bank en maakte sinds 1983 deel uit van de directie, waarvan hij in 1990 tot voorzitter werd benoemd. Wij zijn de heer Koemans zeer erkentelijk voor de inspirerende wijze waarop hij de bank meer dan 25 jaar heeft vertegenwoordigd en voor zijn inbreng van brede financiële en maatschappelijke kennis.

Op voordracht van de Raad van Commissarissen is de heer R.A. Walkier in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 24 april 2008 benoemd tot voorzitter van de directie. De heer Walkier maakt sinds februari 1993 deel uit van de directie.

Het aftreden van de heer Koemans is aanleiding geweest voor een herstructurering van de directie. Het aantal directieleden is per 1 juli 2008 teruggebracht van drie naar twee leden. De directie bestaat sindsdien uit de heer R.A. Walkier, voorzitter, en de heer drs. A.J.M.M. Van Cleef.

Per 1 januari 2010 zal de heer Van Cleef aftreden wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. De Raad van Commissarissen heeft besloten mevrouw drs. L.M.T. van Velden in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 23 april 2009 voor te dragen voor benoeming tot directielid per 1 januari 2010. Mevrouw Van Velden is sinds 1 oktober 2008 bij de bank werkzaam als adjunct-directeur.

Plenaire vergaderingen

In de verslagperiode is de Raad zevenmaal in vergadering bijeen geweest. Vaste agendapunten bij de vergaderingen waren de ontwikkeling van de balans en de resultaten, de ontwikkelingen op de financiële markten, de verleende kredieten, de financiering van de bank, het rapport van de externe accountant alsmede de management letter, het strategisch beleid, het risicobeheer, het budget, het sociaal beleid en de rapportages van de Auditcommissie en de Remuneratie- en Benoemingscommissie. De Raad besteedde voorts aandacht aan onder andere corporate governance, het beloningsbeleid, de nieuwe topstructuur, de vermogenspositie, het ICT-beleid, de insiderregeling, de vacature in de Raad en de Remuneratie- en Benoemingscommissie als gevolg van het aftreden van de heer Houben in 2009 en de voordracht tot herbenoeming van de heer Van Tuyll van Serooskerken in verband met het periodiek aftreden in 2009. De Raad van Commissarissen heeft zich in het verslagjaar regelmatig laten informeren over de bedrijfsvoering van de bank in relatie tot de uitzonderlijke ontwikkelingen op de financiële markten. De directie heeft de Raad voorzien van actuele informatie en waar nodig geconsulteerd over het te voeren beleid. De Raad heeft zijn taak als toezichthoudend orgaan in het verslagjaar goed kunnen vervullen en daarbij zijn vertrouwen uitgesproken in het gevoerde beleid.

Daarnaast heeft de Raad één keer buiten aanwezigheid van de directie onder andere het functioneren van de directie en van de Raad van Commissarissen besproken.

Auditcommissie

De leden van de Auditcommissie zijn: drs. V.I. Goedvolk, voorzitter, dr. J.C.K.W. Bartel en prof. dr. R.G.C. van den Brink. De heer Goedvolk is opvolger van prof. dr. J.M.G. Frijns, die met ingang van 24 april 2008 is afgetreden als commissaris.

De Auditcommissie is in het boekjaar zesmaal bijeen geweest. De belangrijkste onderwerpen die daarbij aan de orde kwamen waren de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt, de resultaten, de halfjaarcijfers, de verslagen van de externe accountant en de Interne Accountantsdienst (IAD), het renterisicobeleid, de budgettering, het asset & liability management, performance measurement, de vermogenspositie, ICAAP, waarderingsgrondslagen, IFRS 7, de insiderregeling alsmede compliancerisico's.

Remuneratie- en Benoemingscommissie

De Remuneratie- en Benoemingscommissie bestaat uit de leden ir. A.J.A.M. Segers, voorzitter, prof. dr. R.G.C. van den Brink en mr. F.J.M. Houben. De Remuneratie- en Benoemingscommissie heeft driemaal vergaderd in het afgelopen boekjaar. Aan de orde zijn geweest onder meer de volgende onderwerpen: de honorering van de directie, de nieuwe topstructuur, managementstructuur en organisatie, maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van beloningsbeleid, vacature Raad van Commissarissen en de corporate governance.

Corporate governance

Er hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de structuur van de corporate governance van de NWB. Voor de hoofdlijnen en ontwikkelingen van de corporate governance van de NWB wordt verwezen naar de website www.nwbbank.com en pagina 26 van dit Jaarverslag.

Den Haag, 6 maart 2009

Raad van Commissarissen

R.G.C. van den Brink
A.J.A.M. Segers
J.C.K.W. Bartel
E.F. Bos
V.I. Goedvolk
F.J.M. Houben
E.H. van Tuyll van Serooskerken

Jean Frijns, voorzitter Monitoring Commissie Corporate Governance Code

Jean Frijns is hoogleraar beleggingsleer aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, en voorzitter van de Monitoring Commissie Corporate Governance Code (ook wel de Code Tablaksblat). Door zijn lange staat van dienst als directeur Vermogensbeheer en later lid van de Directieraad van pensioenverzekeraar ABP, beschikt Frijns over een brede visie op de mechanismen die banken en beleggende instellingen beïnvloeden. Jean Frijns was van 1997 tot april 2008 lid van de Raad van Commissarissen van de NWB.

"De schok die de kredietcrisis teweeg bracht is vooral de gebleken kwetsbaarheid van het internationale bankwezen voor koersdalingen van obligaties en allerlei ingewikkelde gestructureerde verhandelbare effecten. Professionele beleggers zijn gewend aan volatiliteit in de markten, maar dat ook banken en hun solvabiliteit hierdoor zo sterk werden geraakt, droeg sterk bij aan het algehele verlies van vertrouwen. Aandeelhouders en beleggende instellingen krijgen hun fiducie in de financiële markten weer terug als we de oorzaken van de systeemcrisis hebben weggenomen.

Als voornaamste oorzaak zie ik de enorme verwevenheid die is ontstaan bij de grootbanken tussen de traditionele activiteiten van sparen en kredietverlening enerzijds, en kapitaalmarkt activiteiten anderzijds. Ik ben daarom voorstander van een nieuwe structuurwet, in lijn met de second Glass-Steagall Act van 1933, waarin de federale overheid van de VS banken voorschreef om hun posities op aandelenmarkten strikt gescheiden te houden van hun overige activiteiten. Deze wet is in 1999 ingetrokken, waarna vrijwel alle grote banken in de VS en daarbuiten risicovolle posities gingen innemen op de kapitaalmarkt. Daarmee werd ook de weg vrijgemaakt voor procyclisch beleid: hoe hoger de resultaten, des te groter de risico's die banken durfden nemen. Dit zie ik als de tweede, belangrijke oorzaak van de kredietcrisis in 2008. Want toen het sentiment in de markten radicaal omsloeg, kwamen de systeembanken in een neerwaartse spiraal: door afwaardering op tegoeden verslechterde hun solvabiliteit en moesten opnieuw posities worden afgebouwd, waarna marktkoersen verder daalden.

Fair value accounting is een stimulans voor

Naar mijn overtuiging biedt het regime van Basel II onvoldoende waarborgen tegen de neiging van banken om procyclisch te handelen. Ik vrees eerder het tegendeel: de solvabiliteitsratio's van Basel II stimuleren banken om grotere risico's te nemen in een opgaande markt. De recent ingevoerde fair value accounting standards dragen eveneens sterk bij aan dit mechanisme. Hierdoor is het ontstaan van een nieuwe asset-bubble in de toekomst niet uitgesloten. De enige remedie voor de disciplinering van banken is macro toezicht, waarbij het rentewapen als ultiem middel wordt toegepast. Misschien een lomp instrument, maar het is wel effectief. Want de fijnmazige instrumenten van micro toezicht zijn niet effectief gebleken. Tijdens een debat over de financiële crisis in het Britse Hogerhuis werd de volgende beeldspraak gebruikt: als het feestje uit de hand loopt, moet de drank van tafel. Mijn opvatting is dat we pas kunnen vertrouwen in een duurzaam herstel van beurskoersen en de interbancaire kredietverlening als de procyclische prikkels uit het systeem worden weggenomen. De derde lijn waarlangs het vertrouwen in het bankwezen en de financiële markten kan worden hersteld, is een verbetering van de corporate governance van de bankbedrijven. Dit betekent goed intern toezicht door de Raad van Commissarissen, die niet alleen achteraf, maar vooral ook proactief het beleid beoordeelt en waar nodig het management corrigeert. Daarvoor is het noodzakelijk dat capabele mensen met specifieke kennis van bankzaken als commissaris worden benoemd. Bovendien moet de Raad van Commissarissen ruimere bevoegdheden en meer informatie tot zijn beschikking krijgen, zodat het toezicht tijdig en effectief kan worden uitgeoefend. Als wij langs deze drie lijnen werken aan verbetering van structuren, van management en van extern toezicht, verwacht ik dat het vertrouwen in de financiële markten kan terugkeren."

JEAN FRIJNS

Strikte scheiding gewenst tussen investment banking en kredietverlening

procyclisch beleid

FOTOGRAAF: PATRICK VAN DER SANDE

1

NWB BANK

Verslag van de directie

Resultaten

Baten

De operationele baten daalden in 2008 met 76% tot € 26 miljoen. De voornaamste reden is de grotendeels ongerealiseerde waardemutaties in de marktwaardeportefeuille ten bedrage van € 102 miljoen. Wanneer dit effect buiten beschouwing wordt gelaten, was sprake van een belangrijke toename van het resultaat (voor belasting) met 12% tot € 128 miljoen.

Bedrijfslasten

De bedrijfslasten waren met een bedrag van € 10 miljoen ongeveer gelijk aan voorgaande jaren. De bedrijfslasten, zoals de kosten van personeel, betalingsverkeer en automatisering, blijven achter bij de groei van de balans en wijzen op een gunstige ontwikkeling van de efficiency van de bank.

Winst na belasting

De nettowinst over 2008 is belangrijk lager dan in voorgaande jaren. Dit is grotendeels het gevolg van de hierboven genoemde ongerealiseerde waardemutaties in de marktwaardeportefeuille. De nettowinst daalde naar € 9 miljoen (2007: € 71 miljoen).

Waardemutaties in de marktwaardeportefeuille

De turbulente markten in met name het vierde kwartaal van 2008 hebben per saldo geleid tot een aanzienlijke afwaardering van de marktwaardeportefeuille, die in de resultatenrekening van de bank wordt verwerkt.
De ongerealiseerde marktwaarderesultaten worden voor een belangrijk deel veroorzaakt door de extreme stijging van renteopslagen voor centrale en decentrale overheden en mutaties in de rentecurve als gevolg van de crisis op de internationale kapitaalmarkt. Zo is er circa € 65 miljoen ten laste van de winst gebracht vanwege een herwaardering van staatsgegarandeerde effecten als gevolg van deze stijging. Van een reëel effect op de toekomstige winstgevendheid van de portefeuille is naar het oordeel van de directie van de NWB echter geen sprake. Als uitgangspunt houdt de bank de posities in de marktwaardeportefeuille aan tot het einde van de looptijd van de contracten. De NWB gaat er van uit dat alle posities tot aan het einde van de looptijd conform het contract zullen worden afgewikkeld. Deze aanname is gebaseerd op het feit dat nagenoeg alle activa in de marktwaardeportefeuille bestaan uit aan de overheid verstrekte of door de overheid gegarandeerde kredieten. Overigens is als gevolg van de extreme stijging van renteopslagen ook € 13 miljoen ten laste van het eigen vermogen gebracht voor een portefeuille effecten van centrale overheden.

Dividend

De directie stelt de winst over 2008 (€ 9 miljoen) geheel ter beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Voorts heeft de Raad van Commissarissen, onder voorbehoud van goedkeuring door de toezichthouder De Nederlandsche Bank N.V., goedkeuring gegeven aan het voorstel van de directie de winstuitkering aan te vullen met een uitkering uit de algemene reserve van € 31 miljoen. Het totaal van de voorgestelde dividenduitkering is daarmee gelijk aan het dividend van € 40 miljoen dat is uitgekeerd over het boekjaar 2007. Deze voorstellen zijn in lijn met het uitgangspunt van het voeren van een bestendige gedragslijn, die gericht is op een consistente en in verhouding tot de gerealiseerde winst redelijke uitkering van dividend voor zover de solvabiliteitsdoelstellingen van de bank dit toelaten.

Vooruitzichten

Vanwege de thans nog aanhoudende turbulentie op de financiële markten wordt in verband met mogelijke schommelingen in marktwaarderesultaten geen prognose gedaan van de nettowinst. Indien deze schommelingen buiten beschouwing worden gelaten, dan wordt over 2009 een aanmerkelijk hogere nettowinst verwacht.

Kapitaalmarkt en funding

De beperking van de NWB tot kredietverlening aan instellingen in het publieke domein heeft zich in het verslagjaar bewezen als een solide profiel. Dankzij een hoge solvabiliteit en een aantoonbaar laag kredietrisico in de opgebouwde portefeuille, kon de NWB in 2008 goed in haar financieringsbehoefte voorzien. In 2008 is voor € 6,3 miljard aan lange financiering aangetrokken (2007: € 6,1 miljard), hetgeen minder is dan de beoogde € 8 miljard. De NWB heeft vanwege de uiterst stroeve kapitaalmarkt en de grote vraag naar liquiditeit, haar beroep op de commercial paper markt vergroot. Op 31 december 2008 stond voor € 6,5 miljard uit aan commercial paper (op 31 december 2007 was dit nog € 1,0 miljard). Het ECP programma is in januari 2009 verder verhoogd van maximaal € 10 naar € 15 miljard. De NWB kan zich op deze markt tegen zeer aantrekkelijke tarieven financieren.

De extreme omstandigheden op de internationale kapitaalmarkt, die zich aftekenden na het faillissement van de Amerikaanse zakenbank Lehman Brothers op 15 september 2008, stelde de bedrijfsvoering van de NWB in de laatste maanden van 2008 voor bijzondere uitdagingen. Desondanks slaagde de NWB er in om ten tijde van een zeer gering aanbod op de internationale kapitaalmarkt haar intrinsieke kracht te verzilveren. In een markt die werd gekenmerkt door aversie tegen leningen met een lange looptijd heeft de NWB op 17 november met succes een 5-jaars obligatielening uitgeschreven ter waarde van € 1,5 miljard. De interesse van internationale investeerders voor deze leninguitgifte weerspiegelde het vertrouwen dat de bank geniet onder institutionele marktpartijen. De emissie volgde op vier uitgiftes die in de eerste helft van 2008 onder aanzienlijk gunstiger marktomstandigheden plaatsvonden.

Hoewel de kredietwaardigheid van de NWB en haar klanten in de publieke sector boven elke twijfel is verheven, kreeg ook dit marktsegment in het laatste kwartaal van 2008 te maken met een uitzonderlijke liquiditeitspremie vanwege een extreme vlucht naar zekerheid, waarbij beleggende instellingen wereldwijd hun vrijkomende middelen zo veel mogelijk hebben weggezet in de kortlopende meest liquide staatsobligaties.

Als gevolg van de kredietcrisis, heeft een groeiend aantal commerciële banken gebruik gemaakt van financieringen dan wel garanties van Europese overheden. Dit heeft geleid tot een sterk veranderd speelveld en een verscherpte concurrentie, waardoor de NWB in 2009 haar financiering onder nieuwe en daardoor minder voorspelbare condities zal moeten realiseren.

Investor relations

De toegang tot de internationale kapitaalmarkt is van essentieel belang voor de NWB in het uitoefenen van haar functie als financier van de publieke sector. Dankzij de AAA ratings van Moody's en Standard & Poor's, behoort de NWB tot de beleggingsmogelijkheden van institutionele beleggers als centrale banken. Door het solide profiel van de bank onder de aandacht te brengen via onder meer een actief investor relations beleid en door met leningen naar de markt te komen die inspelen op de behoeften van de beleggers, en die dientengevolge een goede performance laten zien, probeert de NWB op zo gunstig mogelijke voorwaarden financiering aan te trekken. Het intensieve asset and liability beleid alsmede de geavanceerde back office die complexe structuren kan verwerken, spelen hierbij een grote rol.

Naast een Debt Issuance Programma waaronder de bank de meeste financiering aantrekt, heeft de NWB ook een Kangaroo Programma voor de Australische markt en sinds dit jaar ook een Kauri Programma voor de Nieuw Zeelandse markt. Het voornemen is om de internationale fundingsbasis verder te diversificeren door ook andere markten te verkennen en betreden.

Risk management

De belangrijkste risicosoorten voor de NWB zijn rente-, liquiditeits- en kredietrisico. De bank voert een zeer prudent beleid ten aanzien van deze risico's. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in de Risicoparagraaf van de Jaarrekening. Tegen de achtergrond van de verdieping van de kredietcrisis in het laatste kwartaal 2008, heeft de NWB de monitoring van deze risico's verder geïntensiveerd en waar nodig beheersmaatregelen aangescherpt. De directie is van mening dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen adequaat en effectief zijn.

De NWB verstrekt voornamelijk kredieten aan overheden en instellingen die door de overheid worden gegarandeerd (inclusief een beperkte effectenportefeuille). Daarnaast zijn er transacties met financiële instellingen, waaronder valuta- en renteswaps en geldmarktuitzettingen, uit hoofde waarvan tegenpartijrisico ontstaat. In het afgelopen jaar is in reactie op de kredietcrisis de monitoring, kredietrisicobeoordeling en limietbeheersing sterk geïntensiveerd. Zo zijn limieten voor tegenpartijen aangepast of ingetrokken en zijn looptijden van geldmarktuitzettingen verkort. De bank heeft nimmer - en ook in het verslagjaar niet - te maken gehad met een oninbare vordering.

Als gevolg van de extreme marktontwikkelingen, is de bank het afgelopen jaar geconfronteerd met risico's uit hoofde van fluctuaties in de spreads ten opzichte van haar benchmark, de swaprentes. De grote mate van risicoaversie en daarmee samenhangende sterk verminderde liquiditeit op kapitaalmarkten heeft erin geresulteerd dat de bank zich momenteel voor langere termijnen moet financieren tegen de swaprente met een opslag, waar dit in het verleden tegen swaptarieven gebeurde. Tegelijkertijd kan de bank zich voor de kortere termijn (tot 6 maanden) financieren tegen rentes lager dan de swaprente. Dit gegeven bevestigt de huidige risicoaversie en vraag naar liquiditeit. Deze spreadontwikkelingen leiden tot mutaties in de marktwaarde van activa en passiva en beïnvloeden ook het renteresultaat (ontvangen rente minus betaalde rente).

Ook onder de moeilijke omstandigheden sinds het laatste kwartaal 2008, is de NWB met haar AAA-kredietstatus in staat gebleken in haar financieringsbehoefte te voorzien. In het licht van de bijzondere marktomstandigheden, heeft de NWB haar onderpandpositie bij DNB vergroot. Hiervan heeft de NWB echter geen gebruik hoeven te maken. Wel heeft de NWB vanwege de zeer stroeve kapitaalmarkt, haar beroep op de markt voor commercial paper vergroot.

Solvabiliteit

De NWB voldeed in 2008 zowel aan alle interne als aan de door toezichthouders opgelegde kapitaalvereisten. De ratingdoelstelling van de NWB is het handhaven van de AAA-status. De ratingbureaus Moody's en Standard & Poor's hebben de AAA-rating in hun jaarlijkse beoordeling herbevestigd. De hoogst mogelijke rating was evenals in voorgaande jaren gebaseerd op de sterke vermogenspositie van de bank, de kwaliteit van de aandeelhouders en de betrouwbaarheid van de kredietnemers.

Per 1 januari 2008 is de bank voor haar solvabiliteitsrapportage en -meting overgegaan van het Bazel I naar het Bazel II regime. In het kader hiervan heeft de NWB een zogenoemd Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP) doorlopen, waarbij integraal de risico's van de bank en de daarbij horende interne kapitaalvereisten zijn ingeschat en beoordeeld. Vervolgens heeft De Nederlandsche Bank als nationale toezichthouder de uitkomsten van dit proces beoordeeld in haar zogenoemde Supervisory Review and Evaluation Process (SREP).

De overgang naar het Bazel II toezichtsregime leidt tot een lagere solvabiliteitsratio, met name vanwege de weging van het operationele risico en een andere weging van een portefeuille met door de Nederlandse overheid gegarandeerde hypotheken. Bij de overgang naar Bazel II per 1 januari 2008 is de ratio aangepast van 96% conform Bazel I naar 68% conform Bazel II. Verder is in de loop van 2008 een aantal bestaande posities op commerciële banken in een hogere wegingscategorie geclassificeerd. Per saldo heeft dit geleid tot een daling van de BIS solvency ratio (conform Bazel II) van 68% op 1 januari 2008 naar 56% ultimo 2008. Hiermee voldoet de NWB nog steeds ruimschoots aan haar eigen normen en aan de normen die door de toezichthoudende instellingen worden gehanteerd.

Kredietportefeuille

Ondanks de buitengewone marktomstandigheden wist de NWB de productie van kredieten op peil te houden. De nieuwe kredietverlening kwam in 2008 met ruim € 7 miljard iets boven het recordniveau van 2007 uit.

In de eerste zes maanden van 2008 maakten veel instellingen gebruik van de historisch lage rente om hun lopende kredieten te herstructureren tegen gunstiger voorwaarden. De inverse rentecurve bood voordelen voor lang krediet. De turbulentie op de financiële markten, die in het derde kwartaal van 2008 leidde tot een bijna volledige stagnatie van de interbancaire kredietverlening, veroorzaakte aan de kant van de uitzettingen een vergrote activiteit.

De renteontwikkelingen in 2008

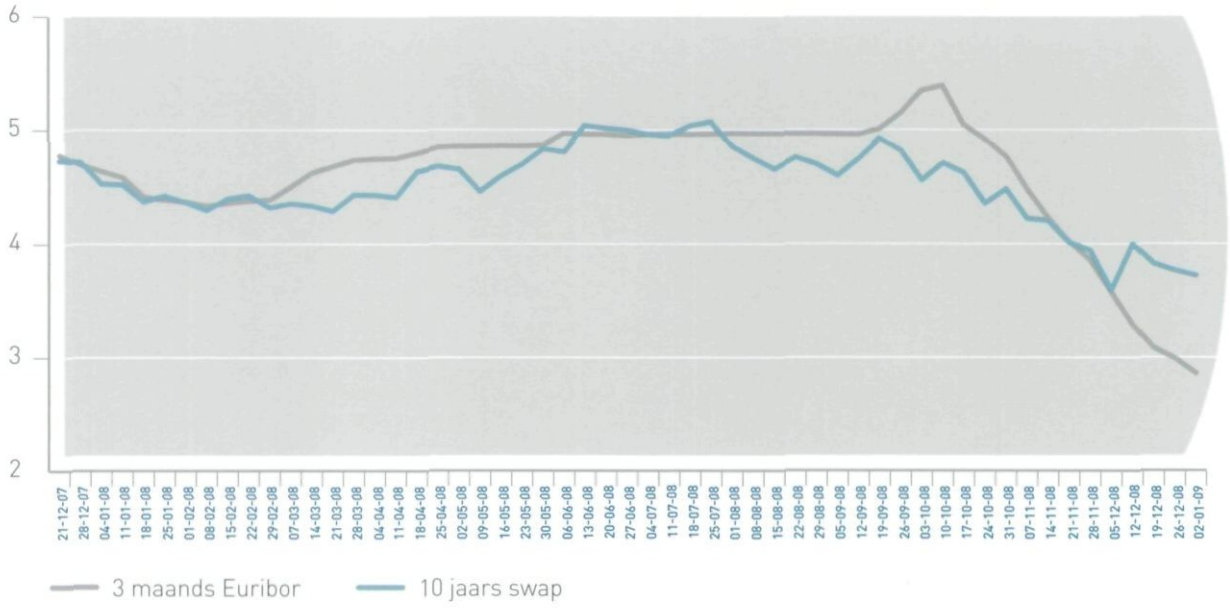

Sociale woningbouw

De scherpe terugval van de economische groei in ons land in het laatste kwartaal van 2008 had een negatieve invloed op de investeringsbereidheid van de woningcorporaties. Lopende investeringen kunnen echter niet direct worden stopgezet, zodat dit nog niet leidde tot een terugval van de kredietvraag in deze sector. Met een kredietverlening aan de corporatiesector, die overeenkomt met ongeveer 45% van de totale financieringsbehoefte van de corporaties, is de NWB één van de belangrijkste verstrekkers van de door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) gegarandeerde financiering. De autonome financieringsbehoefte van de woningcorporaties zal, ondanks de verwachte daling van de woningproductie, naar verwachting nauwelijks afnemen. Het totale bedrag van de door het WSW gegarandeerde schuld bedraagt circa € 72 miljard, waarvan jaarlijks zo'n € 9 miljard opnieuw moet worden gefinancierd. Voor de nieuwe kredietverlening in 2009 en volgende jaren houdt de NWB evenwel rekening met een daling van de financieringsbehoefte van de woningcorporaties. De teruglopende verkoop van woningen remt de ontwikkeling van nieuwe projecten en vermindert de investeringsmogelijkheden van de corporaties, omdat de kasstromen uit hoofde van verkoop noodzakelijk zijn om alle geplande investeringen te kunnen realiseren.

Zorginstellingen

Na enkele jaren van groei is de kredietverlening aan instellingen in de gezondheidszorg in 2008 gestabiliseerd. De kredietbehoefte van zorginstellingen die vallen onder het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WFZ) is goed voor € 1 miljard aan nieuwe kredietverlening per jaar. De totale omvang van de gegarandeerde kredietverlening aan de zorgsector bedraagt € 9 miljard, waarvan jaarlijks circa € 1 miljard opnieuw moet worden gefinancierd. Als gevolg van nieuwe wetgeving krijgen zorginstellingen meer ruimte voor het ontwikkelen van commerciële activiteiten. In samenhang hiermee wordt ook de garantieregeling ter discussie gesteld. De NWB stelt een garantie aan de geldvragende zorginstelling als voorwaarde om voor haar financiering in aanmerking te komen.

Waterschappen

Als huisbankier van de Nederlandse waterschappen is de NWB met een aandeel van 90% sinds jaar en dag de onbetwiste marktleider in dit segment. De affiniteit van de bank met de cultuur van de waterschappen speelt hierbij een rol, evenals de kennis die de accountmanagers van de NWB hebben van de investeringen die gebruikelijk zijn in deze sector. De investeringen van de waterschappen lagen in 2008 op hetzelfde niveau als in voorgaande jaren en zal naar verwachting ook in de komende jaren niet extreem stijgen. De jaarlijkse vraag naar herfinanciering van lopende kredieten is vrij constant.

Gemeenten en provincies

Het aandeel van de NWB in de financiering van gemeenten liet in 2008 een lichte stijging zien.
De relatief sterke vermogenspositie van de meeste gemeenten houdt de ontwikkeling van dit marktsegment vooralsnog bescheiden. Dit geldt nog meer voor de provinciale overheden, die beschikken over een robuuste liquiditeitspositie, mede als gevolg van de verkoop van deelnemingen. De gunstige prijsstelling van de NWB bleek een concurrentievoordeel in een markt waarin klanten steeds kritischer zijn. De flexibele en snelle dienstverlening van de NWB wordt door gemeenten bijzonder gewaardeerd. De groeiende naamsbekendheid van de NWB bij lokale overheden biedt verder groeiperspectief in dit segment.

Organisatie en bedrijfsvoering

Sinds april 2008 is, gelijktijdig met het vertrek van de vorige bestuursvoorzitter mr. A.M.H.Th. Koemans, de directie teruggebracht van drie naar twee bestuurders. De NWB is een in relatie tot het balanstotaal kleine bankorganisatie met een overzichtelijke structuur. Met 37 medewerkers (32 fte) is de bedrijfsvoering van de bank efficiënt en is de overhead laag. De groei die de bank in de afgelopen jaren heeft doorgemaakt kon met dezelfde omvang van organisatie en personeelssterkte worden gerealiseerd. De efficiency van de organisatie en verbeteringen in het automatiseringssysteem maken het mogelijk om met de huidige bezetting en structuur verdere groei te realiseren. De voordelen hiervan voor de klant vertalen zich in een lage marge en een snelle dienstverlening.

HR-beleid

De sterk toegenomen complexiteit van het kernbedrijf van de bank stelt hoge eisen aan de professionaliteit van de organisatie. In het verslagjaar is de aanzet gegeven voor een nieuw HR-beleid met specifiek aandacht voor selectie, competentieontwikkeling en opleiding van medewerkers. Het werven en behouden van kwalitatief hoogwaardige medewerkers en een solide managementstructuur zijn van groot belang.
De beschikbare competenties en talenten worden in de komende jaren breder en flexibel ingezet in het belang van kennisuitwisseling, onderlinge samenwerking, een bredere verdeling van verantwoordelijkheden en het vergroten van risicobewustzijn.

Automatisering

In de loop van 2008 zijn belangrijke verbeteringen doorgevoerd in de automatisering van de bank. Een nieuwe versie van het automatiseringssysteem dat de bank sinds 1998 gebruikt voor het administratief beheer van vrijwel alle producten is in gebruik genomen. Hierdoor is ook het managementinformatiesysteem verbeterd. De nieuwe software bevat een uitbreiding van de functionaliteit die medewerkers in staat stelt om gecompliceerde producten adequaat te administreren en te managen. De bedrijfsvoering is door deze investering efficiënter en transparanter. In september 2008 werd het systeem voor het betalingsverkeer van de waterschappen vervangen. De dienstverlening aan de cliënten is hierdoor verbeterd, vooral door een kortere responsetijd bij piekbelastingen.

Voor de operationele gang van zaken is de betrouwbaarheid van de geautomatiseerde systemen van de bank van het grootste belang. De continuïteit van de bedrijfsvoering staat voorop, en is eveneens het belangrijkste uitgangspunt voor de uitbreiding en vernieuwing van de systemen die in 2009 zijn gepland. Binnen deze randvoorwaarde worden de mogelijkheden voor innovatie van het systeem beoordeeld. De bank geeft hierbij de voorkeur aan technologie waarvan de bedrijfszekerheid elders in de sector reeds is aangetoond.

Age Bakker, Executive Director Internationaal Monetair Fonds

Age Bakker is executive director van het IMF en vertegenwoordigt behalve Nederland een groep van dertien landen die onder Nederlands voorzitterschap hun invloed op het IMF-beleid afstemmen.

"De missie van het Internationaal Monetair Fonds is het waarborgen van vertrouwen, zowel in het mondiale systeem van wisselkoersen als in de soliditeit van individuele landen. De kredietcrisis heeft aangetoond dat deze missie hoogst actueel is, en dat het IMF een sleutelrol vervult bij het noodzakelijk herstel van de stabiliteit van het financiële systeem. De lidstaten hebben het mandaat van het IMF begin 2009 versterkt, zodat wij ook de stelsels van nationaal toezicht op de financiële markten kunnen doorlichten. Dit doen wij in nauwe samenwerking met het Financial Stability Forum, waarin overheden, centrale banken, de Bank for International Settlements (BIS) en de Organisation for Economic Coordination and Development (OECD) gezamenlijk optrekken. Er wordt onder meer gewerkt aan een early warning system, zodat bij het falen van belangrijke marktpartijen snel kan worden ingegrepen.

In dit opzicht heeft de financiële crisis een positief effect gehad: internationaal is het besef gegroeid dat gouvernementele organisaties en private banken nauw moeten samenwerken om regelgeving en toezicht op de markten te uniformeren. De wil om het beleid te coördineren in het belang van de mondiale economische stabiliteit is groter dan ooit. Ik zie dit als essentiële voorwaarde voor het zo gewenste herstel van vertrouwen. Tegelijk moeten we bijzonder waakzaam blijven voor maatregelen van nationale overheden die gemotiveerd zijn vanuit financieel protectionisme. Ook daarin heeft het IMF in deze fase een cruciale rol.

Nederland heeft gezag in het internationaal

Het is van het grootste belang dat overheden door goed beleid de onzekerheid wegnemen. Want als er geen vertrouwen is, neemt iedereen een afwachtende houding aan. Beleggers, consumenten, ondernemingen: ze maken pas op de plaats. Dat leidt tot vraaguitval, en verdiept de recessie. Het scheppen van nieuwe liquiditeit door centrale banken is dan niet voldoende. Noodzakelijk is dat de financiële sector in de toonaangevende landen wordt geherstructureerd. Doortastend ingrijpen door overheden is daarbij onvermijdelijk.

Tegelijk moet de publieke functie van het bankwezen weer in ere worden hersteld. De financiële sector staat in dienst van de reële economie. Die functie is door winstbejag en perverse beloningssystemen in gevaar gebracht. De uitdaging is om de zelfdiscipline van banken te herstellen zonder hun innovatie te belemmeren.

Ik merk dat Nederland internationaal gezag heeft vanwege onze constructieve opstelling in het debat over de internationale beleidscoördinatie, zowel op monetair gebied als bij het harmoniseren van het toezicht op de banksector en de financiële markten. We worden gezien als smaakmaker, en het Nederlandse toezichtmodel is een voorbeeld voor veel landen. Belangrijk is ook dat de eerste verschijnselen van de financiële crisis in Nederland tijdig werden onderkend, op een moment dat andere landen nog in de ontkenningsfase verkeerden.

Op de langere termijn zie ik reden tot optimisme. Anders dan in voorgaande perioden van recessie is er nu voldoende spaarvermogen, en ontbreekt het in ondernemingen niet aan innovatiekracht. Als wij er in slagen onze instituties goed overeind te houden en het economisch en monetair beleid van overheden en centrale banken op elkaar af te stemmen, dan voorzie ik dat het vertrouwen in de markten terugkeert."

AGE BAKKER

De bereidheid van overheden om beleid te coördineren is belangrijker dan ooit

debat en wordt gezien als smaakmaker

FOTOGRAAF BERT RICHBERG

Corporate governance

Algemeen

De NWB voldoet aan de algemene regels voor de corporate governance, zoals die zijn vastgelegd in de Nederlandse corporate governance code. De Raad van Commissarissen ziet toe op de toepassing van de code in alle facetten van het bestuur en de bedrijfsvoering en bericht jaarlijks over zijn bevindingen aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Aandeelhoudersvergadering

De aandeelhouders worden door de directie of de Raad van Commissarissen bijeengeroepen door middel van een schriftelijke kennisgeving met vermelding van de te behandelen onderwerpen. Aandeelhouders die ten minste 1% van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen kunnen schriftelijk onderwerpen agenderen.

De Algemene Vergadering van Aandeelhouders stelt de jaarrekening vast en geeft decharge aan de leden van de directie voor het gevoerde beheer en de Raad van Commissarissen voor het gehouden toezicht.

BESTUUR

Benoeming

De vennootschap wordt bestuurd door een directie, welke op grond van de Wet op het financieel toezicht uit ten minste twee leden bestaat. De directeuren worden op voordracht van de Raad van Commissarissen benoemd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, die tevens het aantal directeuren bepaalt. De directie bestaat thans uit twee leden van wie één tot voorzitter is benoemd.

Reglement

Voor de werkwijze van de directie is een reglement opgesteld dat op de website van de vennootschap www.nwbbank.com is geplaatst.

Tegenstrijdige belangen

Tegenstrijdige belangen kunnen voorkomen ten aanzien van nevenfuncties en transacties. Alle nevenfuncties van de directieleden zijn bij de Raad van Commissarissen bekend. Voor geen daarvan was specifieke goedkeuring vereist. Tegenstrijdige belangen doen zich hier niet voor. Verder hebben zich in het verslagjaar wederom geen transacties voorgedaan waarbij sprake kon zijn van tegenstrijdige belangen.

Wijzigingen

In 2008 zijn de samenstelling van de directie en de directiestructuur gewijzigd. Zie voor nadere informatie pagina 10 van dit Jaarverslag.

Remuneratie

Voor het remuneratierapport wordt verwezen naar de website www.nwbbank.com. In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 23 april 2009 zal worden voorgesteld het bezoldigingsbeleid van directieleden per 1 januari 2010 aan te passen.

Benoeming

De Algemene Vergadering van Aandeelhouders benoemt de commissarissen uit een bindende voordracht van ten minste twee personen. Zij stelt het aantal commissarissen vast dat volgens de statuten ten minste zeven en maximaal elf bedraagt. Door aandeelhouders is het aantal commissarissen vastgesteld op zeven.
De zittingsperiode bedraagt vier jaar.

Profielschets

Om te verzekeren dat de Raad van Commissarissen van de NWB te allen tijde naar behoren is samengesteld, wordt, in overeenstemming met artikel 158 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW), bij benoemingen in de Raad van Commissarissen van de NWB rekening gehouden met de aard van de onderneming, haar activiteiten en de gewenste deskundigheid en achtergrond van de commissarissen. Daartoe is een profielschets opgesteld.

Het doel van deze profielschets is een richtlijn te bieden voor de samenstelling van de Raad van Commissarissen en de benoeming van zijn leden. Er wordt gestreefd naar zowel mannelijke als vrouwelijke commissarissen.
De profielschets is op de website www.nwbbank.com geplaatst onder het hoofdstuk Corporate Governance.

Reglement

De Raad van Commissarissen heeft een reglement over zijn werkwijze en samenstelling. Daarbij wordt onder andere bepaald dat de Raad een Auditcommissie en een Remuneratie- en Benoemingscommissie heeft.
Het reglement is op de website www.nwbbank.com geplaatst.

Herbenoeming

Een commissaris kan maximaal driemaal voor een periode van vier jaar zitting hebben in de Raad. Een commissaris die de leeftijd van 70 jaar heeft bereikt, is niet herbenoembaar en treedt af in de eerste Algemene Vergadering van Aandeelhouders die wordt gehouden nadat vier jaren na zijn laatste benoeming zijn verstreken.

Nevenfuncties/tegenstrijdige belangen

Alle nevenfuncties van de commissarissen zijn door hen bij de vennootschap bekendgemaakt. Voor zover relevant voor de vervulling van hun taak, zijn deze op pagina 11 en 12 vermeld. Tegenstrijdige belangen hebben zich in het verslagjaar wederom niet voorgedaan.

Communicatie

De taken en verantwoordelijkheden van de Raad van Commissarissen, zijn Commissies en de directie zijn veelomvattend. Een efficiënte, complete en heldere onderlinge communicatie is van groot belang. Om deze te beoordelen en te ondersteunen is een structuur vastgelegd en door de Raad goedgekeurd.

Auditcommissie en Remuneratie- en Benoemingscommissie

De Raad heeft een Auditcommissie en een Remuneratie- en Benoemingscommissie. De reglementen zijn op de website www.nwbbank.com geplaatst.

Secretaris

De Raad van Commissarissen wordt ondersteund door de secretaris van de vennootschap. De secretaris ressorteert onder de voorzitter van de directie en rapporteert zowel aan de directie als aan de Raad.

Remuneratie

De remuneratie van de commissarissen wordt door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders vastgesteld en is niet afhankelijk van de resultaten van de vennootschap. Voor nadere gegevens wordt verwezen naar de jaarrekening.

Effectenbezit

Statutair kunnen aandelen van de vennootschap zich uitsluitend bevinden in handen van publiekrechtelijke rechtspersonen. Noch commissarissen, noch directieleden kunnen derhalve aandelen van de bank bezitten. Bepalingen dienaangaande in de Code regarderen de bank dus niet. Uit dien hoofde bestaan er noch voor commissarissen, noch voor directieleden aandelen- en optieregelingen.

Externe accountant

Aan de externe accountant worden geen adviesopdrachten verstrekt die niet op de controle van de jaarrekening betrekking hebben. Hiervan kan om zwaarwichtige redenen van bedrijfsbelang worden afgeweken. In de vergaderingen van de Auditcommissie wordt daarvan verslag gedaan.

Nieuwe Corporate Governance Code

Op 10 december 2008 heeft de Monitoring Commissie Corporate Governance Code (commissie-Frijns) de geactualiseerde Code gepresenteerd. De aangepaste Code treedt in werking met ingang van 1 januari 2009, nadat deze bij algemene maatregel van bestuur door de wetgever wordt aangewezen als de nieuwe gedragscode in de zin van de wet. In het Jaarverslag 2009 zal de NWB aan de hand van de nieuwe Code rapporteren.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

De NWB verstrekt kredieten aan instellingen in de publieke sector die het algemeen maatschappelijk belang dienen. Veel van deze instellingen leveren door de aard van hun werkzaamheden en hun missie een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van de samenleving en het niveau van zorg en algemeen welzijn. In dit perspectief gezien is de NWB bij uitstek een maatschappelijke bank, die zich richt op de financiering van verantwoorde activiteiten.

Het lange termijnkarakter van de meeste investeringen waarvoor de NWB financiering verstrekt, is nauw verweven met uitgangspunten van duurzaamheid. De kredietnemers hanteren zelf doorgaans strikte normen ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen. De NWB is selectief bij de beoordeling van kredietaanvragen, en zal geen leningen verstrekken aan instellingen of activiteiten die op gespannen voet staan met de uitgangspunten van maatschappelijke verantwoordelijkheid en duurzaamheid.

Eind 2006 heeft de NWB, in nauwe samenwerking met haar aandeelhouders en in samenspraak met de Unie van Waterschappen, de Stichting NWB Fonds opgericht. Dit fonds heeft de afgelopen drie jaren in totaal € 14 miljoen aan donaties van de bank ontvangen en verstrekt bijdragen aan projecten met een ideëel karakter op het terrein van waterbeheer. Het NWB Fonds richt zich in het bijzonder op de verbetering van het decentraal beheer en bestuur van watersystemen in de wereld. Ook draagt het Fonds bij aan projecten gericht op bescherming tegen overstroming en een goed beheer van afvalwater. Hiertoe verstrekt het NWB Fonds financiële ondersteuning aan waterschappen en publieke instellingen die zich inzetten voor internationale samenwerkingsprojecten.

In 2007 werden door het NWB Fonds de eerste projectsubsidies toegekend. In het verslagjaar heeft het NWB Fonds subsidie toegekend aan acht nieuwe projecten die worden uitgevoerd in Nicaragua, Roemenië, Senegal, Slowakije en Suriname. Twee van deze nieuwe projecten zijn gericht op het bereiken van de millenniumdoelstellingen en is er veel aandacht voor toegang tot water en sanitatie. De overige projecten richten zich op kennisoverdracht van diverse aspecten van het Nederlandse model van watermanagement die kansrijk zijn voor toepassing in de betrokken landen.

Daarnaast heeft het NWB Fonds in 2008 financiële ondersteuning verleend aan de productie van de documentairereeks 'het Blauwe Goud' van de NCRV, waarbij ook de voortgang van het project van Waterschap de Dommel in Nicaragua in beeld is gebracht. De documentaire werd in vier delen uitgezonden in mei 2008.

In 2008 zijn met financiering van het NWB Fonds verder drie aansprekende activiteiten georganiseerd in het kader van het International Year of Sanitation. Tijdens de Wereldwaterdag werden in aanwezigheid van de Prins van Oranje twee overeenkomsten ondertekend. Waterschappen die een uitkering uit het NWB Fonds ontvangen voor hun internationale inzet zijn De Dommel, Schieland & de Krimpenerwaard, Stichtse Rijnlanden, Rijn en IJssel, Groot Salland, Fryslan, Roer & Overmaas, Hollandse Delta, Hunze en Aa's. Ook de Unie van Waterschappen ontving een bijdrage. Net als in 2007 heeft de NWB in 2008 € 4 miljoen gedoneerd aan het fonds.

Doelstellingen 2009

De strategie van de NWB blijft in 2009 gericht op de gespecialiseerde financiële dienstverlening tegen gunstige voorwaarden aan de overheidssector. Hiervoor is het behoud van haar solvabiliteit en de AAA-ratings van wezenlijk belang. De bijzondere marktomstandigheden als gevolg van de kredietcrisis en economische neergang, biedt de NWB ook in 2009 uitdagingen. Tegen deze achtergrond intensiveert de NWB haar activiteiten op de internationale kapitaalmarkt in het belang van een goede en gunstige funding. Voorts investeert de NWB verder in haar capaciteiten op het gebied van risk management.

De bank gaat haar kennispotentieel en innovatief vermogen nog beter inzetten voor het benutten van kansen in de markt en de ontwikkeling van hoogwaardige diensten. De efficiënte structuur van de bank en haar mensgerichte bedrijfscultuur waarin medewerkers zich maximaal kunnen ontplooien, zijn leidend bij de verdere ontwikkeling van de NWB, haar publieke missie en haar competenties.

ROB HAZELHOFF

Verantwoordelijkheid tegenover crediteuren weegt zwaarder dan aandeelhouderswaarde

FOTOGRAAF: BERT RIETBERG

Rob Hazelhoff, voormalig bestuursvoorzitter van ABN AMRO Bank N.V.

Rob Hazelhoff was van 1985 tot 1992 voorzitter van de Raad van Bestuur van de Algemene Bank Nederland, en aansluitend tot 1994 voorzitter van de Raad van Bestuur van ABN AMRO Bank N.V. Daarna was hij commissaris bij een groot aantal ondernemingen en bestuurslid bij vele organisaties zonder winstoogmerk. Van 1993 tot mei 2002 was Rob Hazelhoff lid van de Raad van Commissarissen van de NWB, waarvan het laatste jaar voorzitter.

"De sleutel voor vertrouwen is deugdelijk beleid en verantwoordelijk bestuur binnen de financiële instellingen. De laatste tijd klinkt van alle kanten de roep om meer toezicht op de banken. Dat is goed en noodzakelijk, maar extern toezicht mag nooit in de plaats komen van de verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur van financiële instellingen. Meer regelgeving is immers geen garantie dat bestuurders zorgvuldiger te werk gaan. Er kan zelfs schijnzekerheid door ontstaan: men meent ten onrechte dat de risico's worden beheerst omdat aan bepaalde normen wordt voldaan. Persoonlijk ben ik voorstander van een hoge mate van zelfdiscipline binnen de individuele instellingen. Mijn opvatting is dat extern toezicht op de financiële sector gewenst is, maar dat die gepaard moet gaan met een onafhankelijke risicobeheersing binnen de bankorganisatie. Zo'n interne afdeling dient op centraal niveau elk product en elke innovatie te toetsen aan de belangrijkste doelstelling van de bank: het belang van haar crediteuren.

Meer toezicht is geen garantie voor goed bestuur

Naar mijn overtuiging weegt de verantwoordelijkheid van een bank tegenover haar crediteuren zwaarder dan de aandeelhouderswaarde. Daarbij komt dat de waarde van het aandeel over een veel langere periode moet worden gevolgd en beoordeeld. In de afgelopen jaren werd het gebruikelijk dat bankbedrijven de performance van hun aandeel lieten beoordelen door benchmarking. In een periode van hoogconjunctuur levert dit het gevaar op van lemminggedrag. Dit heeft het vertrouwen van spaarders en aandeelhouders ondermijnd. Een voorbeeld hiervan is het op de top van de markt inkopen van eigen aandelen tegen een hoge koers. De banken die dit deden moesten vervolgens vaak dezelfde aandelen in een neergaande markt met verlies van de hand doen. Zelfs een marktkoopman handelt verstandiger.

Verder denk ik dat de Raad van Commissarissen meer moet worden betrokken bij het externe toezicht op bankbedrijven. Als een bank zich houdt aan de gestelde regels, maar desondanks een ontwikkeling doormaakt die zorgen baart, dan ben ik voorstander van een gesprek over het gevoerde beleid tussen de toezichthouder en de Raad van Commissarissen. Daarmee wordt het externe en het interne toezicht op de strategie en bedrijfsvoering van bankondernemingen in elkaars verlengde geplaatst. Als ook dat niet werkt, kan de toezichthouder alsnog een aanwijzing geven.

Wanneer we langs deze lijnen de afzonderlijke verantwoordelijkheden van het management van banken, de commissarissen en de toezichthoudende instellingen helder formuleren, ligt er een basis voor het broodnodige herstel van het vertrouwen van aandeelhouders en crediteuren in de banken en hun bestuurders."

Tot slot wil de NWB in 2009 haar profiel van maatschappelijke en duurzame bank verzilveren door de aanvraag van een sustainability rating.

Medewerkers

Het jaar 2008 was een jaar waarin veel gevraagd werd van onze medewerkers. Wij danken daarom alle medewerkers voor hun inzet, goede samenwerking en enthousiasme waarmee zij de uitdagingen waar onze organisatie zich voor gesteld zag, zijn aangegaan:

S. van Antwerpen
M. Bakker
M.N. Bauman
P.L. Bax
M.E. van den Berg
D. Buck
O.B. Bunnik
J.M. van Dam
A.W. Geers
R.M. Gode
R. Heemskerk
P. Heymans
B.R. den Hoed
R.A. Holten
A.R.L. Hoogendoorn
A. de Jong
J.W. Kievith
G.L. Knoester
A. van Koert
A.F. van der Kooij
J.A. Kramer
P.C. Kuiper
B.A. Kuipers
J.J. Mahmoud
M.W. van der Meer
T.A.J.O. Meuwissen
F. Montagne
J. van Oostrom
K.M. Petrici
D. Verdoes
C.M.J. Verheul
R. Versteeg
J.T.J. Versteege

Verantwoordelijkheidsverklaring

De directie verklaart dat, voor zover haar bekend, de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie en de winst van de bank. Daarnaast verklaart de directie dat, voor zover haar bekend, het Jaarverslag een getrouw beeld geeft van de bank omtrent de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar waarvan de gegevens in de jaarrekening zijn opgenomen en dat in het Jaarverslag de wezenlijke risico's waarmee de bank wordt geconfronteerd zijn beschreven.

Jaarrekening

Winst- en verliesrekening

voor het jaar eindigend op 31 december 2008

(in miljoenen euro's)	Toelichting	2008	2007
Rentebaten		1.786	1.639
Rentelasten		1.658	1.525
Rente	1	128	114
(On)gerealiseerde waardemutaties marktwaardeportefeuille	2	-102	-7
Totaal operationele baten		26	107
Personeelskosten	3	4	4
Andere beheerskosten	4	5	5
Bijdrage Stichting NWB Fonds	5	4	4
Personeels- en andere beheerskosten		13	13
Afschrijvingen	6	1	0
Totaal operationele bedrijfslasten		14	13
Winst voor belastingen		12	94
Belastingen	7	3	23
Netto winst		9	71

Balans

op 31 december 2008 voor winstbestemming

(in miljoenen euro's)	Toelichting	2008	2007
Activa			
Kasmiddelen	8	73	36
Financiële activa aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening	9	35.289	28.330
Financiële activa voor verkoop beschikbaar	10	947	-
Derivaten	11	2.666	1.768
Kredieten en vorderingen bankiers	12	2.332	1.659
Kredieten en vorderingen publieke sector	13	6.801	6.690
Vennootschapsbelasting	14	15	2
Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	15	5	4
Immateriële activa	16	2	-
Uitgestelde belastingen	17	45	39
Overige vorderingen	18	69	65
Overlopende activa	19	152	177
Totaal activa		48.396	38.770
Passiva			
Bankiers	20	1.316	226
Financiële passiva aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening	21	32.151	26.292
Derivaten	22	5.603	4.285
Toevertrouwde middelen	23	1.537	1.704
Uitgegeven schuldbewijzen	24	6.452	4.943
Overige schulden	25	103	46
Overlopende passiva	26	187	183
		47.349	37.679
Gestort kapitaal	27	7	7
Reserve herwaardering financiële activa voor verkoop beschikbaar	28	-13	-
Overige herwaarderingsreserves	28	1	1
Algemene reserve	29	1.043	1.012
Onverdeelde winst verslagjaar	30	9	71
Eigen vermogen		1.047	1.091
Totaal passiva		48.396	38.770
Onherroepelijke toezeggingen	31	7.131	5.765
Voorwaardelijke schulden	32	206	196

Verloopstaat van het eigen vermogen

voor het jaar eindigend op 31 december 2008

(in miljoenen euro's)	Gestort kapitaal	Reserve herwaardering financiële activa voor verkoop beschikbaar	Overige herwaarderingsreserves	Algemene reserve	Onverdeelde winst verslagjaar	Totaal
Stand op 1 januari 2007	7	0	1	1.204	98	1.310
Waardemutatie financiële activa voor verkoop beschikbaar						
Baten en lasten rechtstreeks verantwoord in eigen vermogen						
Winstbesteming voorgaand boekjaar				58	-58	
Dividenduitkering					-40	-40
Extra uitkering t.l.v. reserves				-250		-250
Resultaat boekjaar					71	71
Stand op 31 december 2007	7	0	1	1.012	71	1.091
Waardemutatie financiële activa voor verkoop beschikbaar		-13				-13
Baten en lasten rechtstreeks verantwoord in eigen vermogen		-13				-13
Winstbestemming voorgaand boekjaar				31	-31	
Dividenduitkering					-40	-40
Resultaat boekjaar					9	9
Stand op 31 december 2008	**7**	**-13**	**1**	**1.043**	**9**	**1.047**

Kasstroomoverzicht

voor het jaar eindigend op 31 december 2008

(in miljoenen euro's)	2008	2007
Winst voor belastingen	12	94
Aanpassingen voor:		
Vennootschapsbelasting	-3	23
Afschrijvingen	1	-
Waardemutatie activa en passiva tegen reële waarde	112	-42
Mutaties in:		
Kredieten en vorderingen bankiers, niet terstond opeisbaar	361	-610
Kredieten en vorderingen publieke sector	-4.441	-3.086
Toevertrouwde middelen	-113	1.265
Betaalde vennootschapsbelasting	-17	-6
Overige activa en passiva	190	17
Netto kasstroom uit operationele/bancaire activiteiten	-3.898	-2.391
Investeringen in beleggingsportefeuilles	-830	-350
Aflossingen uit beleggingsportefeuilles	346	352
Saldo	-484	2
Investeringen in onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	-1	-1
Desinvesteringen	-	-
Saldo	-1	-1
Investeringen in immateriële activa	-2	-
Netto kasstroom uit investeringsactiviteiten	-487	1
Opname obligatieleningen, notes	7.305	7.327
Aflossing obligatieleningen, notes	-8.624	-4.777
Opname CD/CP	15.538	5.299
Aflossing CD/CP	-9.835	-5.107
Saldo	4.384	2.742
Betaald dividend	-40	-40
Extra uitkering t.l.v. de reserves	-	-250
Netto kasstroom uit financieringsactiviteiten	4.344	2.452
Kasstroom	-41	62

(in miljoenen euro's)	2008	2007
Kasstroom	-41	62
Liquiditeiten begin van het jaar	114	52
Liquiditeiten eind van het jaar	73	114
In dit saldo zijn de volgende posten begrepen:		
Bankiers, terstond opeisbaar	0	3
Kasmiddelen en vorderingen bankiers	73	111
Liquiditeiten eind van het jaar	73	114

Het bedrag van de "Waardemutatie activa en passiva tegen reële waarde" bestaat uit marktwaardemutaties van financiële activa en passiva tegen reële waarde, waardemutaties van derivaten en betaalde boetes en koersverschillen.

In 2008 is voor een bedrag van € 1.643 miljoen aan rentebetalingen verricht (2007: € 1.471 miljoen) en een bedrag van € 1.718 miljoen aan rente-inkomsten ontvangen (2007: € 1.601 miljoen).

Toelichting op de jaarrekening

Bedrijfsinformatie

De jaarrekening van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. (hierna: de NWB) over 2008 is opgesteld door de directie, voorzien van een advies van de Raad van Commissarissen op 6 maart 2009 en zal ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 23 april 2009.

De NWB is een naamloze vennootschap gevestigd in Den Haag, waarvan de aandelen in handen zijn van overheden. De NWB richt zich met haar diensten exclusief op de publieke sector. Zij financiert waterschappen, gemeenten en provincies, alsmede aan overheid gelieerde instellingen, zoals woningbouwcorporaties, ziekenhuizen en onderwijsinstituten.

Grondslagen bij de opstelling van de jaarrekening

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening van de NWB is opgesteld in overeenstemming met International Financial Reporting Standards, zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU-IFRS) alsmede de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW.

Wijzigingen in verslaggevingsgrondslagen

IFRS 8 Operationele segmenten ('Operationele segmenten') introduceert voor de rapportage op basis van segmenten de zogeheten 'managementbenadering'. Onder IFRS 8, die in 2009 verplicht van toepassing wordt op de jaarrekening van de bank, is een andere presentatie en toelichting vereist van gesegmenteerde informatie, op basis van interne rapportages, die op regelmatige basis door de directie wordt gebruikt om de ontwikkeling van elk segment te beoordelen en middelen toe te kennen. IFRS 8 wordt in 2008 reeds toegepast.

In de herziene versie van IAS 1 Presentatie van de jaarrekening wordt de term 'total comprehensive income' (totaalresultaat) geïntroduceerd. Dit totaalresultaat bestaat uit alle wijzigingen in het eigen vermogen met uitzondering van de wijzigingen uit hoofde van transacties met de aandeelhouders in hun hoedanigheid als eigenaar. Dat totaalresultaat kan hetzij in één overzicht van het totaalresultaat (waarin feitelijk de winst- en verliesrekening wordt gecombineerd in één overzicht met alle niet met de eigenaar samenhangende mutaties in het eigen vermogen), hetzij in een winst- en verliesrekening in combinatie met een apart overzicht van het totaalresultaat worden gepresenteerd. De herziene versie van IAS 1 wordt in 2009 verplicht van toepassing op de jaarrekening van de bank en zal naar verwachting een beperkt effect hebben op de presentatie van de jaarrekening doordat alle resultaten, behoudens de herwaardering van activa voor verkoop beschikbaar, direct in de winst- en verliesrekening worden gepresenteerd. De bank heeft er in de jaarrekening 2008 voor gekozen deze post (€ -13 miljoen, inclusief het effect van uitgestelde belastingen) separaat te verantwoorden in de Verloopstaat van het eigen vermogen.

Presentatie waardemutaties marktwaardeportefeuille

Sinds de jaarrekening wordt opgesteld conform IFRS wordt een belangrijk element in resultaat gevormd door mutaties in de reële waarde van de marktwaardeportefeuille. Een groot deel van de activa en passiva van de bank zijn opgenomen in de marktwaardeportefeuille. De mutaties in de reële waarde van de marktwaardeportefeuille zijn het gevolg van veranderende risico- en rendementinschattingen van marktpartijen. In principe houdt de bank de posities in de marktwaardeportefeuille tot het einde van de looptijd aan. De bank verwacht op dit moment dat alle posities tot aan het einde van de looptijd conform contract zullen worden afgewikkeld. Nagenoeg alle activa in de marktwaardeportefeuille bestaan uit direct of indirect overheidsgegarandeerde kredieten. Daarnaast bestaan de activa in de marktwaardeportefeuille uit financiële transacties met bancaire tegenpartijen met minimaal een A-rating. De bank heeft in haar historie nog nooit te maken gehad met oninbare vorderingen.

Bovenstaande heeft tot gevolg dat het merendeel van de waardemutaties tijdelijk van aard is. De waardemutaties in de marktwaardeportefeuille zijn daarom onder te verdelen in gerealiseerde en ongerealiseerde waardemutaties. Dit wordt benadrukt door de omschrijving van de betreffende post in de Winst- en verliesrekening te wijzigen in "(On)gerealiseerde waardemutaties marktwaardeportefeuille". Het inzicht in gerealiseerde en ongerealiseerde waardemutaties wordt in toelichting 2 weergegeven.

Hiermee wordt beoogd een duidelijker onderscheid aan te brengen tussen gerealiseerde resultaten en ongerealiseerde resultaten als gevolg van veranderende marktomstandigheden.

Belangrijke inschattingen en schattingsonzekerheden

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS vereist dat de directie oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, alsmede van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden, marktinformatie en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over het merendeel van de boekwaarde van activa en passiva van de NWB die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen daardoor afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden periodiek beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden verantwoord in de periode waarin de schattingen worden herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft. Heeft de herziening ook gevolgen voor toekomstige perioden, dan wordt de herziening verantwoord in zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Door de directie gevormde oordelen bij de toepassing van de EU-IFRS die belangrijke gevolgen kunnen hebben voor de jaarrekening, en schattingen die een aanmerkelijk risico in zich bergen van een materiële aanpassing in een volgend jaar, hebben met name betrekking op de waardering van financiële activa en financiële passiva op reële waarde en op de waardering van uitgestelde vennootschapsbelasting.

Waardering financiële activa en financiële passiva op reële waarde

De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld, tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk van elkaar zijn.

In de posten Financiële activa aangewezen tegen reële waarde en Financiële activa beschikbaar voor verkoop en Financiële passiva aangewezen tegen reële waarde zijn onder andere beursgenoteerde rentedragende waardepapieren opgenomen. Voor zover voor deze posten een relevante middenkoers beschikbaar is, wordt deze als de beste indicatie voor de reële waarde gehanteerd. Van het merendeel van de financiële instrumenten van de NWB kan de reële waarde niet op basis van een relevante middenkoers vastgesteld worden, omdat een beursnotering en/of een actieve markt ontbreekt.

De NWB berekent de reële waarde van al deze overige financiële activa en passiva met modellen. De modellen maken gebruik van diverse veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en het tijdstip en de omvang van de verwachte toekomstige kasstromen. Bij de berekening van de reële waarde van opties is gebruik gemaakt van optiewaarderingsmodellen.

Waardering uitgestelde vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2005 is de NWB belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Ten tijde van de jaarrekening 2007 heeft de belastingdienst bevestigd, dat de fiscale openingsbalans per 1 januari 2005 op marktwaarden kon worden gebaseerd. De belastingdienst had zich toen nog geen oordeel gevormd over de gehanteerde marktwaarden. In 2008 heeft de belastingdienst zich akkoord verklaard met de gehanteerde marktwaarden in de fiscale openingsbalans en de verdeling van het marktwaardeverschil over toekomstige perioden. De belastingdienst heeft nog geen uitsluitsel gegeven over de juistheid van de ingediende aangiften over de boekjaren 2005, 2006 en 2007. Voor een nadere uiteenzetting inzake de omvang van de fiscale posities wordt verwezen naar de punten 7, 14 en 17 in de toelichting op de jaarrekening.

Samenvatting van belangrijke verslaggevingsgrondslagen

Algemeen

De jaarrekening is deels opgesteld op basis van historische kosten. De financiële activa en passiva aangewezen tegen reële waarde met waardeveranderingen via de winst- en verliesrekening, financiële activa beschikbaar voor verkoop met waardeveranderingen via het eigen vermogen, derivaten alsmede onroerende zaken en bedrijfsmiddelen zijn gewaardeerd op reële waarde. De jaarrekening luidt in euro's en alle bedragen zijn afgerond naar duizendtallen (€ 000), tenzij anders is vermeld.

Verwerking

Een actief wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen daarvan aan de onderneming zullen toevloeien en de waarde van het actief op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Vreemd vermogen wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling van een bestaande verplichting gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling zal plaatsvinden op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld.

Een financieel actief of financieel passief wordt in de balans opgenomen vanaf het tijdstip dat de vennootschap respectievelijk recht heeft op de voordelen dan wel gebonden is aan de verplichtingen voortkomend uit de contractuele bepalingen van het financieel instrument.

Baten worden in de winst- en verliesrekening verwerkt wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, verband houdend met een vermeerdering van een actief of vermindering van vreemd vermogen, heeft plaatsgevonden en waarvan de omvang op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Lasten worden in de winst- en verliesrekening verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, verband houdend met een vermindering van een actief of vermeerdering van vreemd vermogen, heeft plaatsgevonden en waarvan de omvang op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld.

Niet langer opnemen in de balans van financiële activa en passiva

Financiële activa

Een financieel actief (of, indien van toepassing, een deel van een financieel actief of een deel van de groep van soortgelijke financiële activa) wordt niet langer in de balans opgenomen indien:

- de NWB geen recht meer heeft op de kasstromen uit dit actief;
- de NWB het recht heeft behouden om de kasstromen uit dit actief te ontvangen, maar een verplichting is aangegaan om deze volledig en zonder belangrijke vertraging te betalen aan een derde ingevolge een bijzondere afspraak, en
- de NWB haar rechten op de kasstromen uit dit actief heeft overgedragen en ofwel (a) grotendeels alle risico's en voordelen van dit actief heeft overgedragen, ofwel (b) niet grotendeels alle risico's en voordelen van dit actief heeft overgedaan of behouden, maar de zeggenschap over dit actief heeft overgedragen.

Indien de NWB haar rechten om de kasstromen uit een actief te ontvangen heeft overgedragen, maar niet grotendeels alle risico's en voordelen van dit actief heeft overgedragen of behouden, noch de zeggenschap heeft overgedragen, wordt dit actief opgenomen voor zover de NWB nog een voortgezette betrokkenheid heeft bij dit actief. Voortgezette betrokkenheid in de vorm van een garantie over het actief dat is overgedragen, wordt gewaardeerd op de oorspronkelijke boekwaarde of het lagere maximum bedrag van de tegenprestatie die de NWB mogelijk zou dienen terug te betalen.

Bij voortgezette betrokkenheid in de vorm van een geschreven en/of aangekochte optie (inclusief een in geldmiddelen afgewikkelde optie of soortgelijke afwikkeling) op een actief dat is overgedragen, wordt de mate van de voortgezette betrokkenheid van de NWB bepaald op het bedrag van het actief dat is overgedragen en dat de NWB terug mag kopen. Dit geldt niet in het geval van een geschreven putoptie (inclusief een in geldmiddelen afgewikkelde optie of soortgelijke afwikkeling) op een actief dat is gewaardeerd op reële waarde. In dat geval is de mate van de voortgezette betrokkenheid beperkt tot de reële waarde van het betreffende actief of de lagere optie-uitoefenprijs.

Financiële verplichtingen

Een financiële verplichting wordt niet meer op de balans opgenomen zodra aan de prestatie ingevolge de verplichting is voldaan, deze is opgeheven of is verlopen.

Indien een bestaande financiële verplichting wordt vervangen door een andere van dezelfde geldgever tegen afwijkende voorwaarden, of de voorwaarden van de bestaande verplichting aanzienlijk worden gewijzigd, wordt de oorspronkelijke verplichting niet langer op de balans opgenomen en wordt een nieuwe verplichting opgenomen. Het verschil in de desbetreffende boekwaarden wordt in de resultatenrekening opgenomen.

Waardering

Bij het ontstaan van financiële activa worden deze geclassificeerd als Kredieten en vorderingen, Financiële activa aangewezen tegen reële waarde via winst- en verliesrekening, Financiële activa voor verkoop beschikbaar danwel Derivaten. De kredieten en vorderingen worden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs. Financiële activa aangewezen tegen reële waarde via winst- en verliesrekening, Financiële activa voor verkoop beschikbaar en Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde.

Bij het ontstaan van financiële passiva worden deze geclassificeerd als Aangewezen tegen reële waarde via winst- en verliesrekening, Derivaten of Overige. De overige financiële passiva worden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs. De financiële passiva aangewezen tegen reële waarde via winst- en verliesrekening en derivaten worden gewaardeerd op reële waarde.

Toepassing fair value option

De NWB past de zogenoemde 'fair value option' onder IFRS toe als onderdeel van de grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling. Bij dit stelsel worden bepaalde financiële activa en passiva op reële waarde gewaardeerd (de marktwaardeportefeuille) en zijn de waardemutaties in de winst- en verliesrekening opgenomen. Aan de toepassing hiervan zijn diverse voorwaarden verbonden. De NWB is van mening dat is voldaan aan de eisen welke van toepassing zijn waardoor consistentie ontstaat in de verslaggeving wat betreft de toerekening van baten en lasten aan verschillende boekjaren.

Hedge accounting

Hedge accounting maakt het mogelijk de resultaatverantwoording van een afdekkingsinstrument en de bijbehorende afgedekte positie te synchroniseren, voor zover deze indekking effectief is. Hedge accounting is alleen toegestaan indien er afdoende documentatie is opgesteld en de vereiste effectiviteit van de afdekking is aangetoond en periodiek wordt geanalyseerd.

De NWB heeft de renterisico's in de post Activa voor verkoop beschikbaar afgedekt met behulp van rentederivaten. Ten aanzien van deze posities wordt fair-value-hedge accounting toegepast. Dat wil zeggen dat is aangetoond dat er een effectieve relatie is tussen de waardemutatie van het afgedekte renterisico en de waardemutaties van het afdekkingsinstrument. Voor het effectieve deel van de afdekking wordt de waardeverandering van de afgedekte positie in de winst- en verliesrekening onder (On)gerealiseerde waardemutaties marktwaardeportefeuille verantwoord. De resterende waardeveranderingen van de betreffende Activa voor verkoop beschikbaar die niet (effectief) worden afgedekt in de afdekkingsrelatie, worden verantwoord in het eigen vermogen. De waardeveranderingen van de betrokken derivaten worden in de winst- en verliesrekening onder (On)gerealiseerde waardemutaties marktwaardeportefeuille verwerkt.

Vreemde valuta

Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de contante middenkoersen (Amsterdamse beurskoersen) op balansdatum. Het hanteren van middenkoersen houdt verband met het beleid van de NWB waarbij alle valutaposities één op één worden afgedekt waardoor de dagelijkse geldstromen in vreemde valuta per saldo nihil zijn.

Baten en lasten voortvloeiend uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. Alle valutakoersverschillen van monetaire activa en passiva worden in de winst- en verliesrekening verantwoord.

Valutaswaps worden gebruikt als dekkingsinstrument voor valutarisico's inzake opgenomen en uitgezette gelden. Deze posities worden omgerekend tegen de reële waarde van het instrument per balansdatum.

De volgende contante middenkoersen op balansdatum zijn gehanteerd:

Valuta	Koers 31 december 2008	Koers 31 december 2007
AUD	0,500611	0,600856
CAD	0,586803	0,690518
CHF	0,672063	0,603438
GBP	1,047931	1,358546
HKD	0,092056	0,087516
JPY	0,007900	0,006124
NOK	0,102593	0,102900
NZD	0,417893	0,524751
SEK	0,090774	0,109380
TRY	0,467763	0,579661
USD	0,716860	0,684760
ZAR	0,076871	0,099420

Financiële activa aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening

Financiële activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd als aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening indien zij deel uitmaken van de marktwaardeportefeuille van de NWB en dus beheersing op basis van de reële waarde plaatsvindt. De herwaarderingsresultaten na eerste verwerking worden in de winst- en verliesrekening verantwoord onder de post (On)gerealiseerde waardemutaties marktwaardeportefeuille.

Financiële activa voor verkoop beschikbaar

Financiële activa kunnen worden gerubriceerd als voor verkoop beschikbaar. Over het algemeen zijn dit financiële activa die zijn bedoeld om voor onbepaalde tijd te worden aangehouden en die kunnen worden verkocht om te voorzien in liquiditeitsbehoeften of als reactie op wijzigingen in het rentetarief. De rentedragende waardepapieren opgenomen onder deze post worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardeveranderingen via het eigen vermogen worden verantwoord. Wanneer financiële activa niet langer in de balans worden opgenomen, wordt de in het eigen vermogen opgenomen cumulatieve winst of het cumulatieve verlies verantwoord in de winst- en verliesrekening. Indien de rentedragende waardepapieren betrokken zijn in een fair-value-hedge-relatie, dan worden reële waardewijzigingen, voor zover effectief, verwerkt in het resultaat in plaats van in het eigen vermogen.

Derivaten

Een derivaat ('afgeleid financieel instrument') is een financieel instrument dat de drie volgende kenmerken bezit:

- de waarde verandert als gevolg van veranderingen van marktfactoren als een bepaalde rentevoet, prijs van een financieel instrument, valutakoers, kredietwaardigheid, of andere variabele ('de onderliggende waarde');
- er is geen of een geringe netto-aanvangsinvestering benodigd in verhouding tot andere soorten contracten die op vergelijkbare wijze reageren op veranderingen in genoemde marktfactoren; en
- het wordt op een tijdstip in de toekomst afgewikkeld.

Derivaten worden bij eerste verwerking gewaardeerd op de reële waarde op het moment van het aangaan van het contract. Ook na eerste verwerking wordt het derivaat gewaardeerd op reële waarde. Derivaten met een positieve marktwaarde worden als activa gepresenteerd, derivaten met een negatieve marktwaarde als passiva. Veranderingen in de reële waarde van deze derivaten worden in de winst- en verliesrekening verantwoord onder de post (On)gerealiseerde waardemutaties marktwaardeportefeuille.

Kredieten en vorderingen

Kredieten en vorderingen zijn niet-afgeleide financiële activa met vaste of bepaalbare betalingen die niet op een actieve markt zijn genoteerd. Dergelijke activa worden gewaardeerd op de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. Een voorziening voor oninbaarheid is gezien het risicoprofiel van de tegenpartijen van de NWB niet noodzakelijk.

De in de actiefpost Kredieten en vorderingen begrepen klimleningen worden gewaardeerd op de hoofdsom waarbij inbegrepen de contractueel daaraan toegevoegde rente. De jaarlijkse toevoegingen worden in de winst- en verliesrekening verantwoord onder de post Rentebaten.

Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen

Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd op de grondslag van reële waarde respectievelijk verkrijgingsprijs, verminderd met lineaire afschrijving. De reële waarde van onroerende zaken wordt jaarlijks beoordeeld en periodiek bepaald aan de hand van taxaties door externe taxateurs. De laatste taxatie heeft plaatsgevonden in 2004. De afschrijvingen hierop worden ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht over een periode, welke overeenkomt met de verwachte economische gebruiksduur.

De afschrijvingen belopen jaarlijks:

■ Gebouw	2 ½ %
■ Installaties	10 %
■ Inrichting, inventaris, etc.:	
- meubilair en dergelijke	10 %
- kantoormachines	20 %
■ Informatieverwerkende apparatuur:	
- personal computers	20 %
- overige apparatuur	20 %
■ Personenauto's	20 %

Op de waarde van de grond wordt niet afgeschreven. De restwaarde van het actief, de gebruiksduur en de waarderingsmethodes worden beoordeeld en, indien noodzakelijk, aangepast per het einde van het boekjaar.

Immateriële activa

Onder deze post zijn verantwoord de kosten en uitgaven die betrekking hebben op computersoftware. Na de eerste opname wordt het immaterieel actief geboekt tegen kostprijs verminderd met de eventuele geaccumuleerde afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De gebruiksduur wordt geacht 5 jaar te zijn en de gehanteerde afschrijvingsmethode is lineair over genoemde gebruiksduur. Indien hiertoe aanleiding bestaat zal de afschrijvingsperiode en afschrijvingsmethode worden herzien.

Financiële passiva aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening

Financiële passiva worden aangemerkt als aangewezen tegen reële waarde indien zij deel uitmaken van de marktwaardeportefeuille van de NWB en dus beheersing op basis van de reële waarde plaatsvindt. De in deze post opgenomen passiva worden gewaardeerd op reële waarde. De herwaarderingsresultaten na eerste verwerking worden in de winst- en verliesrekening verantwoord onder de post (On)gerealiseerde waardemutaties marktwaardeportefeuille.

Toevertrouwde middelen

De in de passiefpost Toevertrouwde middelen opgenomen leningen worden bij de eerste opname gewaardeerd op de reële waarde van de ontvangen tegenprestatie minus de direct toerekenbare transactiekosten. Na deze eerste opname worden de rentedragende leningen vervolgens gewaardeerd op de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. Winsten en verliezen worden opgenomen in het renteresultaat zodra de schulden niet langer op de balans worden opgenomen.

Saldering van financiële activa en financiële passiva

Saldering van financiële activa en financiële passiva is verplicht indien er sprake is van een wettelijk recht tot saldering, contractueel of op een andere wijze vastgelegd, waarbij het totaal of een gedeelte van het bedrag dat dient te worden betaald aan een crediteur wordt vereffend of op een andere wijze wordt geëlimineerd met een bedrag te vorderen op dezelfde crediteur. Een financieel actief en financiële verplichting worden gesaldeerd en

tegen het nettobedrag in de balans opgenomen indien er een juridisch afdwingbaar recht is om de verantwoorde bedragen te salderen en indien het voornemen bestaat om de verwachte toekomstige kasstromen op nettobasis te verrekenen, of simultaan het actief te realiseren en de verplichting af te wikkelen.

Opbrengstverantwoording

Opbrengsten worden verantwoord wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen ten goede zullen komen aan de NWB en de opbrengsten betrouwbaar kunnen worden bepaald.

Rente

Rentebaten en -lasten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen volgens de effectieve rentemethode. De toepassing van deze methode omvat de amortisatie van een eventueel disagio of agio of andere verschillen (met inbegrip van transactiekosten en daarop betrekking hebbende provisies) tussen de eerste boekwaarde van een rentedragend instrument en het bedrag per vervaldatum, berekend op basis van de effectieve rentevoet.

Personeelsverplichtingen - pensioenverplichtingen

De NWB is met haar medewerkers een pensioenregeling overeengekomen op basis van vaste toezeggingen ('defined benefit plans'). De regeling wordt gefinancierd door premies aan een verzekeringsmaatschappij op basis van periodieke actuariële berekeningen.

Een 'defined benefit plan' is een regeling waarbij de uitkering aan de gepensioneerde werknemer vastgelegd wordt, rekeninghoudend met factoren zoals leeftijd, dienstjaren en salaris. De verantwoorde verplichting voor 'defined benefit plans' is het saldo van de contante waarde van de pensioenverplichtingen op balansdatum verminderd met de reële waarde van de daarmee verbonden beleggingen. Het saldo wordt aangepast voor niet-verantwoorde resultaten en kosten met betrekking tot verstreken dienstjaren. De pensioenverplichtingen worden jaarlijks berekend door een externe actuaris op basis van de 'projected unit credit method'. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een verwacht rendement op beleggingen.

Actuariële winsten en verliezen worden opgenomen als baten of lasten indien de netto cumulatieve niet-verantwoorde actuariële winsten en verliezen voor elke afzonderlijke regeling aan het einde van het vorige boekjaar meer bedragen dan 10% van de toegezegde pensioenverplichting of de hogere reële waarde van de fondsbeleggingen per die datum. Deze winsten of verliezen worden toegerekend aan de verwachte gemiddelde resterende arbeidsduur van de werknemers die aan de regelingen deelnemen.

Belastingen

Winstbelastingen worden gelijktijdig met de winst als last verantwoord. Latente belastingvorderingen en latente belastingverplichtingen worden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Verschuldigde en verrekenbare belastingen

Verschuldigde en verrekenbare belastingvorderingen en -verplichtingen voor lopende en voorgaande jaren worden gewaardeerd op het bedrag dat naar verwachting zal worden teruggevorderd van of betaald worden aan de belastingdienst. Het belastingbedrag wordt berekend op basis van de geldende belastingtarieven en belastingwetgeving.

Uitgestelde belastingen

Uitgestelde belastingvorderingen worden opgenomen voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen, onbenutte fiscale faciliteiten en niet verrekende fiscale verliezen, wanneer het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee de verrekenbare tijdelijke verschillen kan worden verrekend, en de verrekenbare tijdelijke verschillen, onbenutte fiscale faciliteiten en onbenutte fiscale verliezen kunnen worden aangewend.

De boekwaarde van de uitgestelde belastingvorderingen wordt per balansdatum beoordeeld wanneer het niet waarschijnlijk is dat voldoende fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee het tijdelijke verschil geheel of gedeeltelijk kan worden verrekend. Niet opgenomen uitgestelde belastingvorderingen worden per balansdatum herbeoordeeld en opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat in de toekomst fiscale winst aanwezig zal zijn waarmee deze uitgestelde vordering kan worden verrekend.

Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden gewaardeerd op de belastingtarieven die naar verwachting van toepassing zullen zijn op de periode waarin de vordering wordt gerealiseerd of de verplichting wordt afgewikkeld, op basis van de geldende belastingtarieven en belastingwetgeving.
De belasting over resultaten die direct in het eigen vermogen zijn verwerkt, wordt direct in het eigen vermogen verwerkt en niet via de winst- en verliesrekening.

Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden gesaldeerd indien er een in rechte afdwingbare verplichting bestaat om deze te salderen.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen kasstromen uit operationele/bancaire activiteiten, investerings- en financieringsactiviteiten.

Onder liquiditeiten worden die activa opgenomen die zonder beperkingen kunnen worden omgezet in liquiditeiten, waaronder de aanwezige kasmiddelen, alsmede de per saldo direct opeisbare tegoeden bij (centrale) banken.

De mutaties in de kredietverlening en de toevertrouwde middelen en die uit hoofde van het bancair depositobedrijf zijn gelet op de aard van de activiteiten opgenomen onder de kasstroom uit operationele/ bancaire activiteiten.

Investeringsactiviteiten omvatten de aan- en verkopen en aflossingen inzake beleggingsportefeuilles, alsmede de aan en verkopen van onroerende zaken en bedrijfsmiddelen. De opname en aflossing van lang vreemd vermogen (looptijd >1 jaar) worden als financieringsactiviteiten aangemerkt.

Gesegmenteerde informatie

Analyse en besluitvorming ter zake van rendement en inzet van middelen vindt plaats door de directie op basis van niet gesegmenteerde informatie. Als gevolg hiervan is ook in de jaarrekening geen gesegmenteerde informatie opgenomen.

1 Rente

De post rentebaten omvat rentebaten uit kredieten en vorderingen, financiële activa aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening, financiële activa voor verkoop beschikbaar en derivaten, alsmede provisies die het karakter van rente hebben. Agio's en disagio's op kredieten en vorderingen die niet gewaardeerd worden op reële waarde, zijn hierin verantwoord overeenkomstig de effectieve rentemethode.

De post rentelasten omvat rentelasten uit al dan niet in schuldbewijzen belichaamde schulden, financiële passiva aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening en derivaten, alsmede provisies die het karakter van rente hebben, boeten voor vervroegde aflossing, agio's en disagio's. Agio's en disagio's op al dan niet in schuldbewijzen belichaamde schulden die niet gewaardeerd worden op reële waarde, zijn hierin verantwoord overeenkomstig de effectieve rentemethode.

	2008	2007
Rentebaten kredieten en vorderingen tegen geamortiseerde kostprijs	395.121	440.439
Rentebaten financiële activa aangewezen tegen reële waarde	1.380.563	1.198.691
Rentebaten financiële activa voor verkoop beschikbaar	10.118	-
Rentebaten	1.785.802	1.639.130
Rentelasten bankiers, toevertrouwde middelen en schuldbewijzen tegen geamortiseerde kostprijs	-316.837	-286.201
Rentelasten financiële passiva aangewezen tegen reële waarde	-1.372.023	-1.135.318
Derivaten (saldo rentebaten en -lasten)	31.035	-103.547
Rentelasten	-1.657.825	-1.525.066
Rente	127.977	114.064

2 (On)gerealiseerde waardemutaties marktwaardeportefeuille

Deze post is als volgt te specificeren:

	2008	2007
Ongerealiseerde waardemutaties:		
Financiële activa aangewezen tegen reële waarde	3.233.189	-848.710
Financiële passiva aangewezen tegen reële waarde	-617.485	162.348
Derivaten (saldopost)	-2.727.230	677.306
Herwaardering van de afgedekte posities verantwoord in de V&W	144.270	-
Herwaardering van de afdekkingsinstrumenten	-144.532	-
	-111.788	-9.056
Gerealiseerde waardemutaties:		
Verkoopresultaat financiële activa aangewezen tegen reële waarde	6.667	-
Overige	2.689	2.062
	9.356	2.062
Totaal	-102.432	-6.994

De gerealiseerde waardemutaties bestaan onder andere uit ontvangen premies en fees bij afwikkeling van derivaten contracten, gerealiseerde herwaarderingsresultaten bij verkoop van rentedragende waardepapieren en provisies.

3 Personeelskosten

	2008	2007
Salarissen	2.724	2.964
Pensioenlasten	820	639
Overige sociale lasten	231	191
Andere personeelskosten	273	365
Totaal	4.048	4.159

De bezoldiging van directieleden inclusief reguliere pensioenlasten bedroeg in 2008 € 1.025 duizend (2007: € 1.270 duizend). Het gemiddelde aantal personeelsleden, in FTE's, inclusief directie bedroeg 31,9 (2007: 31,5).

Bezoldiging van de directieleden

2008	Vaste beloning	Variabele beloning	Reguliere pensioenlasten
Mr. A.M.H.Th. Koemans	160	22	91
Drs. A.J.M.M. Van Cleef	256	23	81
R.A. Walkier	286	28	78
	702	73	250
2007			
Mr. A.M.H.Th. Koemans	319	67	101
Drs. A.J.M.M. Van Cleef	256	54	78
R.A. Walkier	286	54	55
	861	175	234

De vaste beloning is inclusief wettelijke toeslagen e.d. De salarissen zijn niet gewijzigd ten opzichte van 2007.

4 Andere beheerskosten

Hieronder zijn begrepen de kosten van huisvesting, kantoor- en algemene kosten. De eveneens onder deze post begrepen bezoldiging van 7 (2007: 7) commissarissen bedroeg € 166 duizend (2007: € 154 duizend).
De hieronder genoemde bedragen zijn inclusief vergoedingen voor lidmaatschappen van commissies en eventuele BTW.

Bezoldiging van leden van de raad van commissarissen

	2008	2007
Dr. J.C.K.W. Bartel	26	19
Drs. E.F. Bos	10	0
Prof. dr. R.G.C. van den Brink	39	37
Prof. dr. J.M.G. Frijns	9	24
Ir. A.J.A.M. Segers	25	23
Drs. V.I. Goedvolk	26	23
Mr. F.J.M. Houben	17	14
Ir. E.H. baron van Tuyll van Serooskerken	14	14
	166	154

Honoraria van de accountant

In het boekjaar zijn de volgende honoraria ten laste gebracht van het resultaat, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW

	2008	2007
Onderzoek van de jaarrekening	193	144
Andere controleopdrachten	49	53
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	-
Andere niet-controlediensten	8	18
	250	215

5 Bijdrage Stichting NWB Fonds

In het boekjaar werd een bedrag van € 4 miljoen (2007: € 4 miljoen) geschonken aan de Stichting NWB fonds. Het NWB Fonds is een algemeen nut beogende instelling die zich bezig houdt met het stimuleren van de ontwikkelingen van watermanagement in de derde wereld. De Unie van Waterschappen draagt de meerderheid voor van leden van het bestuur van de stichting.

6 Afschrijvingen

Dit betreft de afschrijvingen op het kantoorgebouw, de installaties, inrichtingskosten, inventaris, informatieverwerkende apparatuur en personenauto's, zoals vermeld onder de toelichting op de actiefpost Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen. Ook de afschrijvingen op Immateriële vaste activa zijn onder deze post opgenomen.

7 Belastingen

	2008	2007
Winst voor belastingen	12.007	94.061
Winstbelastingen tegen 25,5%	3.062	23.986
Niet-aftrekbare bedragen	30	2
Aanpassingen voorgaande boekjaren	-116	-636
Totaal winstbelastingen	2.976	23.352
Effectieve belastingdruk (%)	24,8	24,8

De belastinglast is als volgt te splitsen in acute belastingen en uitgestelde belastingen:

	2008	2007
Acute winstbelastingen		
Verslagjaar	4.662	14.802
Niet-aftrekbare bedragen	30	2
	4.692	14.804
Aanpassingen voorgaande boekjaren	-116	-636
	4.576	14.168
Uitgestelde winstbelastingen		
Tijdelijke verschillen waardemutaties marktwaardeportefeuille verslagjaar	-13.187	-2.477
Vrijval actieve latentie ontstaan bij aanvang belastingplicht	11.587	11.661
	-1.600	9.184
Totaal winstbelastingen	2.976	23.352

De acute belasting over het boekjaar 2008 is hoger dan het vigerende belastingtarief van 25,5%. Dit wordt met name veroorzaakt door de ongerealiseerde waardemutaties van posten gewaardeerd op reële waarde. De fiscale waardering van activa en passiva is gebaseerd op kostprijs of lagere bedrijfswaarde, waar commercieel een gedeelte van de activa en passiva op reële waarde wordt gewaardeerd. Gedeeltelijk wordt dit gecompenseerd door de vrijval van het waarderingsverschil van activa en passiva bij aanvang van de belastingplicht per 1 januari 2005.

8 Kasmiddelen

Deze post betreft de wettige betaalmiddelen en de direct opeisbare tegoeden bij De Nederlandsche Bank N.V.

9 Financiële activa aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening

Deze post betreft kredieten en vorderingen en rentedragende waardepapieren die bij eerste opname zijn aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening.

Deze post is als volgt te specificeren:	2008	2007
Kredieten en vorderingen bankiers	20.749	43.672
Kredieten en vorderingen publieke sector	32.876.877	25.562.399
Rentedragende waardepapieren	2.391.631	2.724.025
	35.289.257	28.330.096

Een gedeelte van de activa begrepen in deze post is verpand aan De Nederlandsche Bank N.V. Dit wordt in de jaarrekening nader toegelicht in het onderdeel liquiditeitsrisico van de paragraaf Risicomanagement.

Specificatie kredieten en vorderingen publieke sector naar aard van de vorderingen:

	2008	2007
Vorderingen op of onder garantie van de Nederlandse overheid	32.376.524	24.989.130
Vorderingen op of onder garantie van buitenlandse overheden	328.772	410.272
Overige vorderingen op de overheidssector en diversen	171.581	162.997
	32.876.877	25.562.399

Specificatie rentedragende waardepapieren:

Uitgegeven door publiekrechtelijke lichamen	759.783	958.682
Uitgegeven door anderen	1.631.848	1.765.343
	2.391.631	2.724.025

Het verloop van de rentedragende waardepapieren in 2007 en 2008 was als volgt:

	Publiek rechtelijke lichamen	Anderen	Totaal
Balanswaarde op 1 januari 2007	1.154.386	1.612.082	2.766.468
Aankopen	-	350.000	350.000
Verkopen en aflossingen	-163.092	-185.354	-348.446
Waardeveranderingen	-32.612	-11.385	-43.997
Balanswaarde op 31 december 2007	958.682	1.765.343	2.724.025
Aankopen	-	-	-
Verkopen en aflossingen	-200.916	-145.046	-345.962
Waardeveranderingen	2.017	11.551	13.568
Balanswaarde op 31 december 2008	759.783	1.631.848	2.391.631

10 Financiële activa voor verkoop beschikbaar

Deze post betreft in 2008 aangekochte Nederlandse staatsobligaties, nominaal € 875 miljoen, gewaardeerd op reële waarde. Deze zijn opgenomen in een reële waarde afdekkingsrelatie.

Het verloop van de financiële activa voor verkoop beschikbaar in 2007 en 2008 was als volgt:

	2008	2007
Openingsbalans 1 januari	-	-
Aankopen staatsobligaties	785.401	-
Waardeveranderingen via het eigen vermogen	127.673	-
Stand 31 december	913.074	-
Lopende interest	33.660	-
Balanswaarde op 31 december	946.734	-

11 Derivaten

Deze post betreft renteswaps en valutaswaps, opties en caps. Deze producten worden gewaardeerd op reële waarde, inclusief opgelopen rente. De waardering vindt plaats met behulp van modellen, waarbij de swapcurve wordt gebruikt voor discontering.

Specificatie naar resterende looptijd van de positieve vervangingswaarden op 31 december 2008:

	< 3 mnd.	3-12 mnd.	1-5 jaar	> 5 jaar	**Totaal 2008**
Renteswaps	745	16.770	428.284	620.392	**1.066.191**
Valutaswaps	86.534	73.959	500.599	917.362	**1.578.454**
Caps, floors en swaptions	-	2	780	20.243	**21.025**
Totaal	87.279	90.731	929.663	1.557.997	**2.665.670**

Specificatie naar resterende looptijd van de positieve vervangingswaarden op 31 december 2007:

	< 3 mnd.	3-12 mnd.	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal 2007
Renteswaps	304	1.617	47.034	1.122.981	1.171.936
Valutaswaps	1.497	5.993	112.953	472.757	593.200
Caps, floors en swaptions	3	-	447	2.172	2.622
Totaal	1.804	7.610	160.434	1.597.910	1.767.758

12 Kredieten en vorderingen bankiers

Deze post betreft - niet in rentedragende waardepapieren belichaamde – kredieten en vorderingen op in Nederland gevestigde bankiers en hun bijkantoren in het buitenland, alsmede op multilaterale ontwikkelingsbanken. Het in deze post begrepen collateral staat niet ter vrije beschikking van de bank.

Deze post is als volgt te specificeren:	**2008**	2007
Direct opeisbaar tegoeden	**135**	3.337
Kasgeldleningen	**25.000**	1.225.000
Collateral	**2.307.000**	430.878
	2.332.135	1.659.215

13 Kredieten en vorderingen publieke sector

Deze post betreft - niet in rentedragende waardepapieren belichaamde – kredieten en vorderingen op anderen dan bankiers. De vorderingen, die naast enkele personeelskredieten uitsluitend de publieke sector betreffen, vloeien voor het grootste gedeelte voort uit verstrekte langlopende leningen. Tot bedoelde publieke sector zijn gerekend de vorderingen op of onder garantie van de Nederlandse overheid en buitenlandse overheden, alsmede vorderingen op NV-overheidsbedrijven en andere bedrijven of instellingen met een afgeleide overheidstaak.

Specificatie naar aard van de vorderingen:	**2008**	2007
Vorderingen op of onder garantie van de Nederlandse overheid	**6.614.701**	6.508.259
Overige vorderingen op de overheidssector en diversen	**186.909**	181.705
Totaal	**6.801.610**	6.689.964

Gezien het risicoprofiel van de tegenpartijen van de NWB is een voorziening voor oninbaarheid niet noodzakelijk. Dit wordt gestaafd door het feit dat de NWB gedurende haar bestaan nog nooit een kredietverlies heeft geleden.

Een gedeelte van de activa begrepen in deze post is verpand aan De Nederlandsche Bank N.V. Dit wordt in de jaarrekening nader toegelicht in het onderdeel liquiditeitsrisico van de paragraaf Risicomanagement.

De openstaande bedragen van aan directieleden en gewezen directieleden verstrekte leningen belopen in totaal:

2008	2007
515	595

De leningen aan directieleden zijn verstrekt ter financiering van de eigen woning op voor alle personeelsleden geldende voorwaarden.

14 Vennootschapsbelasting

Dit betreft ultimo 2008 de per saldo te vorderen vennootschapsbelasting over de jaren 2006, 2007 en 2008. Deze post is als volgt opgebouwd:

	2008	2007
2006	-	-370
2007	2.613	2.644
2008	12.316	-
	14.929	2.274

Het te vorderen bedrag over het boekjaar is als volgt te specificeren:	2008	2007
Acute belastinglast 2008	-4.692	-14.804
Betaalde voorschotten	17.008	17.448
	12.316	2.644

15 Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen

De specificatie van het verloop van deze post in 2008 is als volgt:

	Onroerende zaken voor eigen gebruik	Overige bedrijfs-middelen	Totaal
Boekwaarde op 31 december 2007	3.626	851	**4.477**
Investeringen 2008	319	227	**546**
Desinvesteringen 2008		-60	**-60**
	3.945	1.018	**4.963**
Afschrijvingen 2008	-146	-318	**-464**
Boekwaarde op 31 december 2008	3.799	700	**4.499**
Ultimo 2008 waren de cumulatieve bedragen:			
Investeringen	5.540	5.132	**10.672**
Afschrijvingen	2.708	4.432	**7.140**
Geamortiseerde kostprijs	2.832	700	**3.532**
Herwaarderingen	967		**967**
	3.799	700	**4.499**

De overige bedrijfsmiddelen betreffen voornamelijk inventaris, informatieverwerkende apparatuur en personenauto's. De specificatie van het verloop van deze post in 2007 is als volgt:

	Onroerende zaken voor eigen gebruik	Overige bedrijfs-middelen	Totaal
Boekwaarde op 31 december 2006	3.697	615	**4.312**
Investeringen 2007	60	552	**612**
Desinvesteringen 2007	-	-20	**-20**
	3.757	1.147	**4.904**
Afschrijvingen 2007	-131	-296	**-427**
Boekwaarde op 31 december 2007	3.626	851	**4.477**
Ultimo 2007 waren de cumulatieve bedragen:			
Investeringen	5.221	5.072	**10.293**
Afschrijvingen	2.562	4.221	**6.783**
Geamortiseerde kostprijs	2.659	851	**3.510**
Herwaarderingen	967	-	**967**
	3.626	851	**4.477**

16 Immateriële activa

De specificatie van het verloop van deze post in 2008 is als volgt:

	2008
Boekwaarde op 31 december 2007	-
Investeringen 2008	**2.077**
Afschrijvingen 2008	**-387**
Boekwaarde op 31 december 2008	**1.690**

17 Uitgestelde belastingen

Het verloop van de uitgestelde belastingen is als volgt te specificeren:

	2008	2007
Saldo 1 januari	38.533	47.717
Vrijval latentie bij aanvang belastingplicht	-11.587	-11.661
Mutatie als gevolg van tijdelijke verschillen in boekjaar	17.624	2.477
Saldo 31 december	44.570	38.533

De latente belastingvordering is als volgt opgebouwd:

	2008	2007
Te verrekenen latentie bij aanvang belastingplicht per 1 januari 2005	44.570	56.157
Mutatie als gevolg van tijdelijke verschillen voorgaande boekjaren	-17.624	-20.101
Mutatie als gevolg van tijdelijke verschillen huidig boekjaar	17.624	2.477
Saldo 31 december	44.570	38.533

18 Overige vorderingen

Deze post betreft voornamelijk te ontvangen bedragen respectievelijk nog te verrekenen bedragen in verband met het betalingsverkeer rondom balansdatum.

19 Overlopende activa

Deze post omvat voornamelijk de opgelopen rente voor rentedragende activa die niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening. Daarnaast omvat deze post vooruitbetaalde bedragen voor kosten die ten laste van de volgende periode(n) komen en de nog te ontvangen nog niet gefactureerde bedragen wegens baten ten gunste van de huidige of voorgaande periode(n).

20 Bankiers

Deze post betreft - niet in schuldbewijzen belichaamde - schulden aan binnenlandse en buitenlandse bankiers. De schulden vloeien voor een groot gedeelte voort uit opgenomen langlopende leningen. Deze post is als volgt te specificeren:

	2008	2007
Kasgeldleningen	1.050.000	-
Opgenomen leningen bij banken	179.555	179.528
Collateral	85.970	46.240
	1.315.525	225.768

21 Financiële passiva aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening

Deze post betreft leningen van bankiers, toevertrouwde middelen en schuldbewijzen die bij eerst opname zijn aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening. Deze post is als volgt te specificeren:

	2008	2007
Opgenomen leningen	1.109.352	859.510
Obligatieleningen	18.197.967	16.626.044
Medium Term Notes (MTNs)	8.489.550	8.136.451
Kortlopend waardepapier	4.354.157	669.639
	32.151.026	26.291.644

22 Derivaten

Deze post betreft renteswaps en valutaswaps, opties en caps. Deze producten worden gewaardeerd op reële waarde. De waardering vindt plaats met behulp van modellen, waarbij de swapcurve wordt gebruikt voor discontering.

Specificatie naar resterende looptijd van de negatieve vervangingswaarden op 31 december 2008:

31 december 2008	< 3 mnd.	3-12 mnd.	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal 2008
Renteswaps	1.112	13.290	630.905	2.882.179	**3.527.486**
Valutaswaps	420.960	217.164	638.737	774.464	**2.051.325**
Caps, floors en swaptions	-	2	883	23.631	**24.516**
Totaal	**422.072**	**230.456**	**1.270.525**	**3.680.274**	**5.603.327**

31 december 2007	< 3 mnd.	3-12 mnd.	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal 2007
Renteswaps	1.583	11.520	304.788	845.799	**1.163.690**
Valutaswaps	238.455	631.293	902.660	1.343.742	**3.116.150**
Caps, floors en swaptions	5	-	761	4.259	**5.025**
Totaal	**240.043**	**642.813**	**1.208.209**	**2.193.800**	**4.284.865**

23 Toevertrouwde middelen

Deze post betreft - niet in schuldbewijzen belichaamde - schulden aan anderen dan bankiers.

24 Uitgegeven schuldbewijzen

Deze post bevat verhandelbare rentedragende waardepapieren en is als volgt te specificeren:

	2008	2007
Obligatieleningen	**4.231.311**	4.635.668
Medium Term Notes (MTNs)	**-**	3.630
Kortlopend waardepapier	**2.220.252**	303.196
	6.451.563	4.942.494

In 2008 en 2007 heeft de NWB geen eigen waardepapieren ingekocht. Het totale bedrag aan ingekochte eigen waardepapieren ultimo 2008 bedraagt € 200 miljoen (obligatieleningen) en is in mindering gebracht op de schuldbewijzen.

25 Overige schulden

Deze post betreft voornamelijk te betalen bedragen respectievelijk te verrekenen bedragen in verband met het betalingsverkeer rondom balansdatum, een voorziening voor pensioenverplichtingen en te betalen belastingen.

	2008	2007
Pensioenverplichtingen	3.476	3.321
Vooruit ontvangen rente en aflossingen	99.116	42.515
Overige schulden	436	295
	103.028	46.131

Pensioenverplichtingen

Aan het boekjaar toegerekende pensioenkosten	500	599
Rentekosten uitkeringsverplichting	744	664
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	-596	-604
Netto actuariële winst verantwoord gedurende het jaar	-28	-20
Mutatie voorziening als gevolg van wijziging van de pensioenregeling	-	-
Netto kosten van de vergoedingsregelingen	620	639
Bruto verplichting u.h.v. toegezegde (pensioen)regelingen	12.441	14.061
Reële waarde fondsbeleggingen	-10.193	-12.579
	2.248	1.482
Netto actuariële winsten (verliezen)	1.228	1.839
Passiefpost m.b.t. kosten van de vergoedingsregelingen	3.476	3.321

	2008	2007
Beginstand bruto verplichting u.h.v. toegezegde (pensioen)regelingen	14.061	17.231
Rentekosten	744	664
Aan het boekjaar toegerekende (pensioen)kosten	500	599
Uitgekeerde bedragen	-589	-299
Actuarieel verlies (winst) op verplichtingen	-2.275	-4.134
Eindstand bruto verplichting u.h.v. toegezegde (pensioen)regelingen	12.441	14.061
Beginstand reële waarde fondsbeleggingen	12.579	13.868
Verwacht rendement	596	604
Bijdragen werkgever	464	322
Uitgekeerde bedragen	-589	-150
Actuariële winst (verlies)	-2.857	-2.065
Reële waarde fondsbeleggingen, 31 december	10.193	12.579

De verwachte bijdragen van de werkgever over 2009 aan de toegezegde (pensioen)regelingen over 2009 bedragen € 717 duizend.

De belangrijkste veronderstellingen die gebruikt zijn bij het bepalen van de voorziening voor pensioenverplichtingen zijn als volgt:

	2008	2007
Disconteringsvoet	5,4%	4,7%
Verwacht rendement op activa	4,7%	4,7%
Toekomstige salarisverhogingen	0%-2,5%	0%-2,5%
Toekomstige pensioenverhogingen	2%	2%

26 Overlopende passiva

Deze post omvat voornamelijk de opgelopen rente voor rentedragende passiva die niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening. Daarnaast omvat deze post vooruit ontvangen bedragen voor baten die ten gunste van de volgende periode(n) komen en nog niet gefactureerde nog te betalen bedragen ter zake van lasten die aan de verstreken periode(n) zijn toegerekend.

27 Gestort kapitaal

Te onderscheiden zijn:

Aandelen A

De nominale waarde bedraagt € 115 waarop verplicht 100% is gestort. Voor elk aandeel A kan tijdens een aandeelhoudersvergadering 1 stem worden uitgebracht.

Aandelen B

De nominale waarde bedraagt € 460 waarop verplicht 25% is gestort. Verdere stortingen worden overeenkomstig de statuten door de Raad van Commissarissen bepaald. Voor elk aandeel B kunnen tijdens een aandeelhoudersvergadering 4 stemmen worden uitgebracht.

Specificatie ultimo 2008:

	Geplaatst	Gestort
Aandelen A		
Stand op 31 december 2008 (50.478 aandelen)	5.805	5.805
Aandelen B		
Stand op 31 december 2008 (8.511 aandelen)	3.915	
Hiervan nog te storten: (74% inzake 8.510 aandelen)	-2.896	1.019
Totaal gestort op 31 december 2008		**6.824**
Totaal gestort op 31 december 2007		**6.824**

28 Herwaarderingsreserves

Het verloop van de herwaarderingsreserves in 2007 en 2008 was als volgt:

	Herwaarderingsreserve activa voor verkoop beschikbaar	Herwaarderingsreserve aandelen	Herwaarderingsreserve onroerend goed	Totaal
Stand op 1 januari 2007	-	37	967	1.004
Herwaarderingen in 2007	-	9	-	9
Stand op 31 december 2007	-	46	967	1.013
Amortisatie kostprijs	-802			-802
Herwaarderingen in 2008	127.673			127.673
Effectief deel reële waarde afdekking	-144.270			-144.270
Realisatie bij eindaflossing		-37		-37
Mutatie latente belasting ongerealiseerde herwaardering	4.437			4.437
Stand op 31 december 2008	-12.962	9	967	-11.986

De NWB waardeert bepaalde financiële instrumenten zoals onderhandse leningen en over-the-counterderivaten op reële waarde. De NWB is van mening dat er geen herwaarderingsreserve behoeft te worden gevormd voor de positieve waardeveranderingen van deze financiële instrumenten die ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Gelet op de aard van de desbetreffende financiële instrumenten gaat de NWB ervan uit dat de positieve waardeveranderingen als gerealiseerd kunnen worden beschouwd. Daarom is voor deze positieve waardeveranderingen geen herwaarderingsreserve gevormd.

29 Algemene reserve

Het verloop van de algemene reserve was als volgt:

Stand per 1 januari 2007	**1.204.211**
Kapitaalsuitkering	**-250.000**
Toevoeging uit winstverdeling 2006	**57.742**
Stand op 31 december 2007	**1.011.953**
Toevoeging uit winstverdeling 2007	**30.709**
Stand op 31 december 2008	**1.042.662**

30 Onverdeelde winst verslagjaar

De balans is opgesteld vóór winstverdeling. Het voorstel voor de winstverdeling over het boekjaar 2008 is opgenomen onder de Overige gegevens.

31 Onherroepelijke toezeggingen

Deze toezeggingen betreffen:

	2008	2007
Toegezegde leningen	**5.492.498**	4.087.224
Verhogingen klimleningen wegens bij te boeken interest	**1.253**	2.907
Niet opgenomen kredietfaciliteiten in rekening courant	**761.004**	813.814
Niet opgenomen financieringsfaciliteiten	**873.578**	858.781
Verstrekte garanties	**2.023**	2.611
	7.130.356	5.765.337

32 Voorwaardelijke schulden

De post niet in de balans opgenomen voorwaardelijke verplichtingen wegens verstrekte garanties (Standby Letters of Credit) in het kader van Cross-Border financieringen van waterschappen en aan relaties afgegeven bankgaranties bedraagt € 206 miljoen (2007: € 196 miljoen).

33 Reële waarde van financiële instrumenten

Onderstaande tabel geeft inzicht in de wijze waarop de reële waarde van financiële instrumenten wordt bepaald.

31 december 2008	Waardering op basis van marktprijzen	Waardering op basis van modellen met in de markt beschikbare data	Waardering op basis van modellen met niet in de markt beschikbare data	Totaal
Activa				
Financiële activa aangewezen tegen reële waarde	1.076	-	34.213	35.289
Financiële activa voor verkoop beschikbaar	947	-	-	947
Derivaten	-	2.666	-	2.666
Passiva				
Financiële passiva aangewezen tegen reële waarde	-	-	32.151	32.151
Derivaten	-	5.603	-	5.603

31 december 2007	Waardering op basis van marktprijzen	Waardering op basis van modellen met in de markt beschikbare data	Waardering op basis van modellen met niet in de markt beschikbare data	Totaal
Activa				
Financiële activa aangewezen tegen reële waarde	-	28.330	-	28.330
Financiële activa voor verkoop beschikbaar	-	-	-	-
Derivaten	-	1.768	-	1.768
Passiva				
Financiële passiva aangewezen tegen reële waarde	-	26.292	-	26.292
Derivaten	-	4.285	-	4.285

De bank stelt periodiek vast dat toepassing van de modellen leidt tot betrouwbare, bij het risicoprofiel van de activa en passiva passende, reële waardes. Door gebruik van modellen kan bij eerste verwerking een verschil ontstaan tussen de transactieprijs en de berekende reële waarde. Een eventueel verschil wordt niet onmiddellijk in het resultaat verantwoord, maar geamortiseerd over de looptijd van de transacties. In voorgaande jaren waren dergelijke verschillen zeldzaam en altijd beperkt in omvang. Daarom zijn ze tot en met 30 juni 2008 niet apart verwerkt. Door de situatie op de financiële markten doen dergelijke verschillen zich sinds augustus 2008 vaker voor en zijn ze omvangrijker. In 2008 bedroeg het totaal van de te amortiseren verschillen € 77,8 miljoen, waarvan € 0,2 miljoen in het resultaat 2008 als bate is verantwoord.

Mede in het licht van deze verschillen die ontstonden als gevolg van veranderende marktomstandigheden, heeft de bank voor de verslaglegging over 2008 enkele belangrijke waarderingsparameters aangepast ten opzichte van voorgaande jaren. De in de loop van 2008 verder sterk afgenomen liquiditeit in de markt voor lange termijn interbancaire financieringen, heeft geleid tot de constatering dat door de financiële crisis op balansdatum 2008 de markt voor leningen langer dan 5 jaar vrijwel opgedroogd is en dat, daardoor, geen eenduidige en betrouwbare referentieprijzen uit de marktdata af te leiden zijn. De marktdata voor de financieringsperiodes tot 5 jaar wordt op balansdatum 2008 ook voor een triple A kredietwaardige partij als de NWB gekenmerkt door een opslag op de swapcurve.

Voor de financiële verslaglegging over 2008 is voor de waardebepaling van zowel opgenomen als verstrekte leningen gewaardeerd tegen reële waarde voor de financieringsperiodes tot 5 jaar een op basis van marktprijzen bepaalde opslag van 50 basispunten op de swapcurve gehanteerd.

De periode langer dan 5 jaar kenmerkt zich zoals aangegeven door illiquiditeit en afwezigheid van transacties. Voor deze termijnen handhaaft de NWB de swapcurve zoals gebruikt in voorafgaande periodes, mede omdat dit het niveau is waarop de prijzen zich bij herstel van de markt naar mening van de bank op termijn weer naar toe zullen bewegen. Ook voor de waardering van derivaten blijft de NWB gebruik maken van de swapcurve. Dit is het prijsniveau waarop de bank swaps afsluit, omdat kredietrisico op de swapmarkt wordt gerantsoeneerd en het kredietrisico met de grote partijen is gemitigeerd door het uitwisselen van collateral.

Was conform 2007 voor de waardering volledig gebruik gemaakt van de swapcurve, dan zou dit geleid hebben tot een (On)gerealiseerde waardemutaties marktwaardeportefeuille van € 128 miljoen verlies (nu € 102 miljoen verlies).

Het bovenstaande resultaat bevat een last van € 159 miljoen met betrekking tot de herwaardering van financiële activa als gevolg van een stijging van de opslag voor krediet- en liquiditeitsrisico van de tegenpartijen van NWB. De herijking van de curve resulteert daarnaast in een bate van € 185 miljoen die betrekking heeft op herwaardering van de financiële passiva als gevolg van de stijging van de opslag voor kredietrisico en liquiditeitsrisico van de bank zelf. NWB heeft bij het waarderen van de door haar uitgegeven beursgenoteerde schuldbewijzen geen gebruik gemaakt van beurskoersen.

Veranderingen in de veronderstellingen die zijn gehanteerd kunnen de verantwoorde reële waardes significant beïnvloeden. Het gebruik van modellen kan tot gevolg hebben dat de verantwoorde reële waarden geen goede benadering zijn van de directe opbrengstwaarde. Daarnaast zijn de veronderstellingen gebaseerd op marktomstandigheden op balansdatum en zijn daarom mogelijk geen goede benadering van de toekomstige reële waarden. De sensitiviteit van de waarderingen voor veranderingen in de disconteringsvoet wordt nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement.

Gehanteerde Euro swaprentes

De NWB heeft de volgende Euro swaprentes als uitgangspunt gehanteerd om de curve op te bouwen die in haar modellen als disconteringsvoet gebruikt wordt. Zoals in de voorgaande paragraaf aangeven is voor enkele categorieën een opslag van 50 basispunten voor de eerste vijf jaar op deze rentecurve meegenomen bij het berekeningen van de reële waardes:

Looptijd	Percentage 31 december 2008	Percentage 31 december 2007
1 dag	2,265	3,916
1 week	2,387	4,141
2 weken	2,452	4,175
1 maand	2,603	4,288
2 maanden	2,785	4,494
3 maanden	2,892	4,684
6 maanden	2,971	4,707
9 maanden	3,018	4,725
1 jaar	2,340	4,745
2 jaar	2,482	4,537
3 jaar	2,771	4,513
4 jaar	3,002	4,544
5 jaar	3,132	4,557
7 jaar	3,380	4,611
10 jaar	3,669	4,720
15 jaar	3,847	4,859
20 jaar	3,812	4,909
25 jaar	3,632	4,909
30 jaar	3,505	4,888
40 jaar	3,286	4,833
50 jaar	3,187	4,782

De volgende tabel geeft inzicht in de geschatte reële waarde van de financiële activa en passiva en van de overige niet uit de balans blijkende financiële instrumenten. Een aantal balansposten is niet in de tabel opgenomen, omdat zij niet voldoet aan de definitie van een financieel actief of passief. Het totaal van de hieronder weergegeven reële waarden geeft niet de onderliggende waarde van de NWB weer en moet daarom niet als zodanig worden geïnterpreteerd.

	Boekwaarde 31-12-2008	Reële waarde 31-12-2008	Boekwaarde 31-12-2007	Reële waarde 31-12-2007
Activa				
Kasmiddelen	72.940	72.940	36.324	36.324
Bankiers	2.332.135	2.332.135	1.659.215	1.659.215
Kredieten	6.801.610	7.389.626	6.689.964	6.934.077
Financiële activa aangewezen tegen reële waarde	35.289.257	35.289.257	28.330.096	28.330.096
Financiële activa voor verkoop beschikbaar	946.734	946.734	-	-
Derivaten	2.665.670	2.665.670	1.767.758	1.767.758
Aandelen	198	198	321	321
Passiva				
Bankiers	1.315.525	1.324.664	225.768	237.037
Toevertrouwde middelen	1.537.425	1.535.443	1.703.834	1.706.973
Schuldbewijzen	6.451.563	6.833.040	4.942.494	4.967.505
Financiële passiva aangewezen tegen reële waarde	32.151.026	32.151.026	26.291.644	26.291.644
Derivaten	5.603.327	5.603.327	4.284.865	4.284.865

Notional amounts renteswaps

	2008	2007
Specificatie resterende looptijd:		
Eén jaar of korter	5.624.159	2.727.151
Langer dan één jaar, maar niet langer dan vijf jaar	20.445.737	13.603.190
Langer dan vijf jaar	32.464.754	28.788.773
	58.534.650	45.119.114

Notional amounts valutaswaps

	2008	2007
Specificatie resterende looptijd:		
Eén jaar of korter	7.879.590	5.377.792
Langer dan één jaar, maar niet langer dan vijf jaar	6.528.594	8.011.292
Langer dan vijf jaar	7.701.675	8.066.984
	22.109.859	21.456.068

De notional amounts van de caps en floors bedragen € 704.930 (2007: € 283.468) en van de swaptions € 360.600 (2007: € 181.800).

34 Risicomanagement

Algemeen

Risicobeheer heeft een centrale plaats in de organisatie. Risicobewustzijn is een belangrijk onderdeel van de bedrijfscultuur en komt tot uiting in de op soliditeit gerichte lange termijnstrategie van de bank. De organisatie is erop gericht risico's in een vroegtijdig stadium te onderkennen, te analyseren, verantwoorde grenzen vast te stellen en deze te bewaken. Het risicobeheer wordt gekenmerkt door het effectief inspelen op veranderende omstandigheden en het bieden van adequate kaders voor de activiteiten van de bank. Het risicobeheer helpt de bank haar sterke financiële positie en zeer lage kostenstructuur te behouden.

Risk governance

De strategie van de bank stelt hoge eisen aan het risico management en de inrichting en handhaving van een adequate interne beheersing. De NWB hanteert een organisatiebrede aanpak voor haar risicobeheersing en de controle daarop. Als belangrijk onderdeel van haar toezichthoudende taak evalueert de Raad van Commissarissen en in het bijzonder de auditcommissie van de Raad, de beheersing van de risico's die aan de uitvoering van het bankbedrijf zijn verbonden. De directie stelt de kaders voor het risicobeheer vast. Binnen deze kaders worden door de Asset- en liability Commissie (ALCO) wekelijks beslissingen genomen over de risico's van de bank. In de ALCO zijn de directie, treasury, risk management en back office vertegenwoordigd. Daarnaast bestaat er een overlegorgaan, waarin het brede scala van operationele risico's wordt behandeld en een overlegorgaan, waarin specifiek aandacht wordt besteed aan de analyse van renterisico en performance.

In het vervolg van deze paragraaf wordt het interne risicobeheersysteem per relevant type risico beschreven. De bank verstrekt vrijwel alleen krediet aan overheden en overheidsgerelateerde bedrijven en instellingen. Het tegenpartijrisico uit hoofde van derivaten en geldmarkttransacties wordt zoveel mogelijk beperkt door middel van een limietsysteem, minimum kredietwaardigheidvereisten en onderpandvereisten. Per saldo zijn de kredietrisico's gering en als gevolg daarvan rentemarges ook. De toegevoegde waarde van de bank ligt op het terrein van kostenbeheersing en beheer van het rente-, liquiditeits- en operationele risico.

RENTERISICO:
"mogelijke invloed op winst en kapitaal als gevolg van rentefluctuaties"

Risico's door fluctuaties in de rente ontstaan door verschillen in de rente- en looptijdcondities van de uitgezette en opgenomen middelen. De bank voert een prudent beleid ten aanzien van deze risico's. Het beleid is het renterisico bankbreed te beheersen door het afsluiten van renteswaptransacties zowel voor de actiefzijde als passiefzijde van de balans, waarbij de bank zich verplicht om op vooraf overeengekomen momenten het verschil tussen de vaste en variabele rentetarieven, berekend op basis van een overeengekomen fictieve hoofdsom, uit te wisselen.

Als gevolg van de extreme marktontwikkelingen in het licht van de kredietcrisis, is de bank het afgelopen jaar geconfronteerd met risico's uit hoofde van (mutaties in) spreads ten opzichte van haar benchmark, de swaprentes. De grote mate van risico-aversie en daarmee samenhangende sterk verminderde liquiditeit op kapitaalmarkten heeft erin geresulteerd dat de bank zich momenteel voor langere termijnen moet financieren tegen de swaprente met een opslag, waar dit in het verleden tegen swaptarieven gebeurde. Tegelijkertijd kan de bank zich voor de kortere termijn (tot 6 maanden) financieren tegen rentes lager dan de swaprente. Dit gegeven bevestigt de huidige risico-aversie en vraag naar liquiditeit.

Deze spreadontwikkelingen leiden tot mutaties in de marktwaarde van activa en passiva en beïnvloeden ook het renteresultaat (ontvangen rente minus betaalde rente).

Het prudente beleid, aangevuld met een adequaat beheersysteem vormt de basis voor de berekening, bewaking en beheersing van de renterisico's. De ALCO bepaalt de omvang van de risico's binnen de vastgestelde kaders. Voor het beheer wordt gebruik gemaakt van duration-analyse, rentetypische gap-analyse, een korte termijn renterisicomodel en scenarioanalyse. Voorts worden uitkomsten van ingenomen posities geanalyseerd met behulp van winstprognose, rentemarge-analyse, analyse van de mutaties in de fair value portefeuille en performance analyse. Ook deze managementinformatie is van belang voor het besluitvormingsproces in de ALCO.

Duration-analyse

De bank past de zogenaamde 'fair value optie' onder IFRS toe. Dit betekent dat de bank haar portefeuilles heeft gesplitst in een portefeuille die gewaardeerd wordt tegen geamortiseerde kostprijs en een portefeuille die gewaardeerd wordt tegen reële waarde, waarbij de waardemutaties direct in de winst- en verliesrekening worden verwerkt. De duration van laatstgenoemde portefeuille wordt gehouden binnen een bandbreedte van -0,5 en +0,5 om de invloed op het resultaat van renteveranderingen uit hoofde van deze portefeuille te minimaliseren. De duration van deze portefeuille bedraagt op 31 december 2007 -0,16 en op 31 december 2008 0,62. Hiermee is de duration op de ultimo onbedoeld boven de norm uitgekomen. Dit hangt samen met de volatiele marktomstandigheden in het laatste kwartaal 2008, hetgeen het sturen van de duration op portefeuilleniveau bemoeilijkt. In reactie hierop is besloten de portefeuille te herstructureren, waardoor de kans op overschrijdingen van de norm is verminderd. Het gemiddelde gedurende het jaar 2008 is 0,13 (2007: 0,16) geweest. Voor de andere portefeuille geldt een maximale duration van 13. In de praktijk ligt de duration van deze portefeuille een stuk lager. Op 31 december 2008 bedraagt de duration van deze portefeuille 7,17 (31 december 2007: 7,36). De duration voor het eigen vermogen bedraagt op 31 december 2008 7,79 (31 december 2007: 7,19). Het gemiddelde gedurende het jaar 2008 is 7,51 geweest (2007: 8,80).

De duration-analyse geeft een goede indicatie van het potentiële risico onder normale omstandigheden, maar geeft alleen informatie over parallelle veranderingen van de rentecurve. Voor de gevolgen van niet parallelle veranderingen van de rentecurve worden periodiek aparte analyses uitgevoerd.

Korte termijn renterisico

Naast de duration-analyse die inzicht geeft in het renterisico over de totale looptijd van de portefeuille hanteert de NWB ook een norm voor de korte termijn, met als doel grenzen te stellen aan het renterisico dat de eerst komende 365 dagen wordt gelopen. Bij een (parallelle) rentewijziging van 1 procentpunt mag het saldo van het gebudgetteerde renteresultaat met niet meer dan 10% wijzigen. Voor 2008 komt dit neer op een maximale mutatie van € 6 miljoen. Op 31 december 2008 bedraagt deze rentegevoeligheid 5,2% (31 december 2007 0,3%), waarmee de rentegevoeligheid voor een parallelle rentewijziging ruim binnen de norm valt.

Gap-analyse

Hierna is een rentetypische gap-analyse weergegeven. De tabel is gebaseerd op interne rapportages.
Deze analyse wordt binnen de ALCO gebruikt voor het beoordelen van de posities van de bank op de rentecurve.

(in miljoenen euro's)	Totaal	3 mnd of korter	3 mnd - 1 jaar	1 jaar - 5 jaar	Langer dan 5 jaar
Activa					
Kredieten en vorderingen	**11.635**	5.532	612	2.550	2.941
Financiële activa aangewezen tegen reële waarden via de winst- en verliesrekening	**40.698**	5.284	2.665	11.881	20.868
Derivaten met een vaste rente	**23.622**	1.499	3.953	12.190	5.980
Derivaten met een variabele rente	**36.000**	32.105	3.895	-	-
Totaal activa	**111.955**	44.420	11.125	26.621	29.789
Passiva					
Bankiers, toevertrouwde middelen, en uitgegeven schuldbewijzen	**11.474**	6.010	1.013	2.535	1.916
Financiële passiva aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening	**15.425**	1.776	2.052	7.264	4.333
Derivaten met een vaste rente	**47.190**	5.279	3.122	16.297	22.492
Derivaten met een variabele rente	**36.423**	31.065	5.358	-	-
Totaal passiva	**110.512**	44.130	11.545	26.096	28.741
Totaal activa minus passiva 2008	**1.443**	290	-420	525	1.048
Totaal activa minus passiva 2007	**1.350**	-377	1.527	-349	549

Weergegeven is de reële waarde van alle instrumenten. De derivaten zijn inclusief hoofdsommen om de renteposities duidelijker weer te geven. Bovenstaande heeft tot gevolg dat geen directe aansluiting met de balans kan worden gemaakt.

Scenarioanalyse

Door de NWB worden scenarioanalyses gebruikt om additioneel inzicht te verkrijgen in het renterisico. Een gangbaar scenario hiervoor is het berekenen van de mutaties in de marktwaarde van het eigen vermogen bij een parallelle shift van de rente van -100 basispunten en +100 basispunten. Op basis van de portefeuille op 31 december 2008 geeft een parallelle shift van +100 basispunten een negatieve mutatie van de marktwaarde van het eigen vermogen van € 125 miljoen (2007: € 90 miljoen). Bij een parallelle shift van -100 basispunten zal de marktwaarde van het eigen vermogen met € 124 miljoen (2007: € 109 miljoen) toenemen.

Op basis van yieldcurve scenario's wordt de gevoeligheid van de bank voor niet parallelle veranderingen van de yieldcurve door de ALCO beoordeeld en zonodig beperkt. Tevens worden scenarioanalyses gebruikt om de gevoeligheid van de bank voor mutaties in de spread ten opzichte van de swapcurve te beoordelen.
Ter beheersing van het spreadrisico heeft de bank een beperking ingevoerd voor het verschil in looptijden tussen de uitzettingen en financiering. Dit verschil komt tot uiting in de financieringsbehoefte op enig moment in de toekomst.

Voor de financieringsbehoefte is een norm vastgesteld ter waarde van maximaal 25% van het balanstotaal. Voor het voldoen aan deze norm geldt een overgangsperiode vanwege de huidige, stroeve kapitaalmarkten. Deze overgangsperiode bedraagt maximaal drie jaar. Met deze norm wordt zowel de invloed van een oplopende spread op de marktwaarde van uitzettingen en financiering als ook de invloed op het renteresultaat beperkt.

LIQUIDITEITSRISICO:
"mogelijke invloed op winst en kapitaal als gevolg van het niet in staat zijn aan de opeisbare verplichtingen te voldoen zonder onaanvaardbare verliezen te lopen"

De liquiditeitspositie van de bank is goed. De NWB beschikt over een AAA kredietstatus. Met deze kredietstatus van AAA is de NWB ruimschoots in staat om onder normale omstandigheden huidige en toekomstige liquiditeitsbehoeften in de markt in te dekken. In geval van stagnatie in de markt beschikt de NWB over ruime mogelijkheden,onder meer in de vorm van liquide activa en mogelijkheden tot onderpand bij De Nederlandsche Bank N.V. (DNB), om te allen tijde opgenomen leningen terug te betalen en nieuwe uitzettingen te financieren. In het licht van de bijzondere marktomstandigheden in het laatste kwartaal van 2008, heeft de NWB haar onderpandpositie bij DNB vergroot. Hiervan heeft de NWB echter geen gebruik hoeven te maken. Wel heeft de NWB vanwege de zeer stroeve kapitaalmarkt, haar beroep op de commercial paper markt vergroot. Op 31 december 2008 staat € 6,5 miljard uit aan commercial paper (op 31 december 2007 € 1,0 miljard). Het ECP-programma is in januari 2009 verhoogd van maximaal € 10 miljard naar € 15 miljard. De totale financieringsbehoefte (kort en lang) exclusief nieuwe uitzettingen en eventuele mutaties in onderpand ten behoeve van derivatenposities bedraagt in 2009 circa € 13 miljard.

De liquiditeitspositie wordt dagelijks bewaakt. Liquiditeitsbeheer heeft tot doel ervoor te zorgen dat er voldoende middelen beschikbaar zijn om niet alleen voorziene maar ook onvoorziene financieringsbehoeften te kunnen opvangen. Het management van de bank wordt dagelijks geïnformeerd met behulp van een liquiditeitstypische gap-analyse, waarin verschillen tussen te ontvangen en te betalen kasstromen worden weergegeven. Dagelijks wordt het 30-daags gemiddelde liquiditeitstekort berekend. Dit tekort mag niet meer dan € 1 miljard bedragen. Het 30-daags liquiditeitstekort op 31 december 2008 bedraagt € 1.439 miljoen (31 december 2007: tekort€ 781 miljoen). Hiermee komt de bank eind 2008 kortstondig boven haar norm uit. Achtergrond hiervoor vormen de mutaties in onderpand ten behoeve van derivatenposities als gevolg van de rentevolatiliteit in het laatste kwartaal van 2008 in combinatie met de wens de omvang van geldmarktuitzettingen te beperken. Het gemiddelde liquiditeitstekort over 2008 bedraagt € 477 miljoen (2007: overschot € 59 miljoen). Nagenoeg de gehele kredietportefeuille van de NWB is beleenbaar bij DNB. De onderpandwaarde van het in onderpand bij DNB gegeven deel van de portefeuille bedraagt € 6,5 miljard per ultimo 2008 (€ 37 miljoen ultimo 2007). Verder heeft de NWB nog voor € 7,7 miljard aan onderpandwaarde aangeboden.

De bank heeft ook een maximum voor het absolute liquiditeitstekort oftewel financieringsbehoefte op enig moment in de toekomst ingevoerd. Dit maximum is gerelateerd aan de omvang van liquide activa en onderpandmogelijkheden bij DNB met een marge uit hoofde van onzekerheden en is vastgesteld op 25% van het balanstotaal, zijnde circa € 12 miljard. Voor het voldoen aan deze norm geldt een overgangsperiode van maximaal drie jaren vanwege de huidige, stroeve kapitaalmarkten.

De balans naar resterende contractuele looptijd, inclusief alle toekomstige rentekasstromen, voor voorgestelde winstverdeling is als volgt:

(in miljoenen euro's)	Totaal	3 mnd of korter	3 mnd - 1 jaar	1 jaar - 5 jaar	Langer dan 5 jaar
Activa					
Kasmiddelen	73	73	-	-	-
Financiële activa aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening	50.565	-168	806	11.519	38.408
Financiële activa voor verkoop					
Beschikbaar	1.890	-	35	140	1.715
Derivaten	36.434	6.274	3.330	10.544	16.286
Kredieten en vorderingen bankiers	2.332	25	-	-	2.307
Kredieten en vorderingen publieke sector	8.964	905	537	2.810	4.712
Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	4	-	-	-	4
Immateriële vaste activa	2	-	-	-	2
Uitgestelde belastingen	60	-	-	-	60
Overige vorderingen	69	-	69	-	-
Overlopende activa	152	-	152	-	-
Totaal 31 december 2008	100.545	7.109	4.929	25.013	63.494
Passiva					
Bankiers	1.444	1.167	1	62	214
Financiële passiva aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening	39.679	5.731	3.157	13.250	17.541
Derivaten	47.306	6.569	3.721	12.744	24.272
Toevertrouwde middelen	1.587	1.082	432	73	-
Uitgegeven schuldbewijzen	7.641	2.029	555	2.489	2.568
Vennootschapsbelasting	5	-	5	-	-
Voorzieningen	3	-	-	-	3
Overige schulden	100	-	100	-	
Overlopende passiva	187	-	187	-	-
Eigen vermogen	1.047	-	-	-	1.047
Totaal 31 december 2008	98.999	16.578	8.158	28.618	45.645

De uitgaande kasstroom zoals opgenomen in de kolom tot 3 maanden onder financiële activa aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening is het gevolg van contracten met een ingangsdatum in de toekomst.

KREDIETRISICO

"mogelijke invloed op winst en kapitaal als gevolg van niet nagekomen verplichtingen door een tegenpartij"

Het beleid van de bank is gericht op een zeer goede kwaliteit van de kredietportefeuille. De NWB verstrekt voornamelijk kredieten aan overheden en instellingen die door de overheid worden gegarandeerd (inclusief een beperkte effectenportefeuille). In geringe mate zijn ook kredieten verstrekt aan overheidsbedrijven (Nederlandse nutsbedrijven). Statutair is bepaald dat kredietverlening aan de private sector niet is toegestaan. Voorts is er sprake van kredietverlening aan overheden in West-Europese landen, waarbij dezelfde kwaliteitseisen worden gesteld als voor binnenlandse kredietverlening. Tenslotte zijn er transacties met financiële instellingen, waaronder valuta- en renteswaps, uit hoofde waarvan tegenpartijrisico ontstaat.

Voor Nederlandse overheden kent de bank geen limiet. Alle overige kredieten zijn opgenomen in het kredietbeoordelingssysteem van de bank. Indien een kredietlimiet aan een tegenpartij wordt toegekend, dan wordt die jaarlijks, of zo vaak als nodig, aangepast aan de actuele ontwikkelingen. In het afgelopen jaar is in reactie op de kredietcrisis de monitoring, kredietrisicobeoordeling en limietbeheersing sterk geïntensifieerd. Zo zijn limieten voor tegenpartijen aangepast of ingetrokken en zijn looptijden van geldmarktuitzettingen verkort.

Gezien het risicovrije en daarmee solvabiliteitsvrije karakter van het overgrote deel van de kredietrelaties van de bank, is het kredietrisico van de bank beperkt, hetgeen ook tot uitdrukking komt in de robuuste BIS solvency ratio.

Het gewogen kredietrisico waaraan de NWB conform de normen van DNB onderhevig is, is op de verslagdatum als volgt:

(in miljoenen euro's)	2008	2007
Posten met 0% weging	51.482	37.251
Posten met 20% weging	3.227	4.041
Posten met 35% weging	1	-
Posten met 50% weging	1.263	1
Posten met 100% weging	283	284
Totaal	**56.256**	41.577

De meeste uitzettingen van de NWB vallen in de categorie met een 0%-weging, hetgeen betekent dat het kredietrisico zeer beperkt wordt geacht. Een portefeuille overheidsgegarandeerde hypotheken valt onder de 20% wegingcategorie. De tegenpartijrisico's en geldmarktuitzettingen vallen onder de 20%- en 50%-wegingcategorie. In de categorie 100%-weging zijn kredieten aan Nederlandse nutsbedrijven opgenomen.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de onderverdeling van de door de bank verstrekte kredieten:

(in miljoenen euro's)	2008	2007
Waterschappen	4.006	3.745
Gemeenten	6.623	6.616
Andere overheden	580	641
Woningbouw	20.112	16.670
Zorginstellingen	3.214	2.875
Onder garantie van overheden	833	882
Gemeenschappelijke regelingen	278	230
N.V. Overheidsbedrijven	126	176
Overige	162	157
	35.934	31.992

De bank heeft nimmer te maken gehad met een oninbare vordering. Door het zeer beperkte kredietrisico worden geen verliezen verwacht. Er is dan ook geen voorziening voor oninbare vorderingen getroffen. Zowel gedurende het jaar als op balansdatum zijn de betalingsachterstanden qua omvang uiterst gering en van korte duur.

Voor het beheer van het renterisico en valutarisico maakt de NWB gebruik van derivaten. Om het kredietrisico dat deze derivaten met zich mee brengen, zo beperkt mogelijk te houden doet de NWB in principe alleen transacties met tegenpartijen met een rating van minimaal A en zijn er limieten gesteld om het risico per tegenpartij m.b.t. derivaten te beperken. De marktwaarden van deze derivaten kunnen, afhankelijk van afspraken met tegenpartijen, worden afgedekt door middel van collateral agreements (zogenaamde CSA's). Het beleid van de bank is erop gericht met alle tegenpartijen CSA's af te sluiten en netting agreements van toepassing te laten zijn.

De totale marktwaarde exposure uit hoofde van derivaten op financiële tegenpartijen is ultimo 2008 € 274 miljoen, hiervan is € 86 miljoen afgedekt door onderpand geleverd aan de bank (2007: € 39 miljoen, resp. € 46 miljoen). De totale marktwaarde exposure uit hoofde van derivaten van financiële tegenpartijen op de bank bedraagt ultimo 2008 € 2.925 miljoen, hiervan is € 2.307 miljoen afgedekt door onderpand geleverd door de bank (2007: € 2.499 miljoen, resp. € 290 miljoen).

VALUTARISICO

"mogelijke invloed op winst en kapitaal als gevolg van het verloop van valutakoersen"

Het beleid is gericht op het structureel uitsluiten van valutarisico's zowel voor verstrekte als opgenomen gelden. Beheer van het valutarisico speelt vooral een rol bij de door de bank opgenomen gelden. De NWB neemt in belangrijke mate middelen in vreemde valuta op. De hieruit voortvloeiende valutarisico's worden direct in zijn geheel door valutaswaps afgedekt.

Onderstaande tabel geeft de nominale waarden in miljoenen aan in lokale valuta.

				2008				2007
CCY	Actief	Passief	Derivaten	Totaal	Actief	Passief	Derivaten	Totaal
AUD		-1.959	1.959	-	-	-1.300	1.300	-
CAD		-393	393	-	-	-600	600	-
CHF		-4.265	4.265	-	200	-3.773	3.573	-
GBP		-2.608	2.608	-	-	-2.612	2.612	-
HKD		-200	200	-	-	-100	100	-
JPY		-594.350	-594.350	-	-	-595.655	595.655	-
NZD		-148	148	-	-	-150	150	-
USD	225	-14.091	13.866	-	228	-13.051	12.823	-
ZAR		-875	875	-	-	-125	125	-

De activa zijn in de balans verantwoord onder de post Financiële activa aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening. De passiva zijn opgenomen onder de post Financiële passiva aangewezen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening.

OPERATIONEEL RISICO

"mogelijke invloed op winst en kapitaal als gevolg van ontoereikende of gebrekkige interne processen en systemen, van ontoereikend of gebrekkig menselijk handelen dan wel van externe gebeurtenissen"

Als belangrijke bronnen van operationeel risico onderkent de NWB storingen in systemen voor informatievoorziening, transactieverwerking en verevening of de niet-adequate werking van procedures, in het bijzonder bij nieuwe diensten of producten, alsmede frauduleuze en/of onbevoegde handelingen van medewerkers of derden.

Procedures

In het kader van het beheer van operationele risico's zijn de belangrijke processen beschreven. De interne accountantsdienst toetst regulier of de diverse procedures goed worden nageleefd en nog effectief zijn. De procedurebeschrijvingen worden periodiek geactualiseerd.

Nieuwe producten of diensten

Alvorens nieuwe financiële producten of diensten te introduceren dienen volgens de interne richtlijnen alle daarbij betrokken afdelingen hun akkoord te hebben gegeven. Door deze voorbereidingsfase worden risico's bij de uiteindelijke toepassing zoveel mogelijk beperkt.

Incidenten

In het geval van incidenten worden deze aan de interne accountantsdienst gemeld. Deze doet vervolgens onderzoek naar de oorzaken en stelt zonodig maatregelen voor om het zich voordoen van soortgelijke incidenten in de toekomst te voorkomen.

Informatiesystemen

Om storingen in de informatievoorziening te voorkomen investeert de NWB continu in de verbetering van haar systemen. Kernwoorden hierbij zijn beveiliging, integratie, beheersbaarheid en continuïteit. Met een overzichtelijke netwerkstructuur en ICT-organisatie en optimale beveiliging daarvan streeft de NWB ernaar de gevolgen van operationele storingen zoveel mogelijk te beperken. Hiertoe zijn onder meer voor alle in gebruik zijnde hard- en software adequate service- en onderhoudscontracten afgesloten, wordt ICT-personeel opgeleid en zijn voor back-up, recovery en uitwijkmogelijkheden contracten met externe partijen afgesloten. In noodsituaties beschikt de NWB over een externe locatie, waar zij haar activiteiten in zijn geheel kan voortzetten.

Outsourcing

De NWB heeft haar back-office voor betalingsverkeer voor klanten en ook de ondersteunende IT activiteiten in 2006 uitbesteed. Dit houdt in dat bepaalde diensten plaatsvinden buiten de kern van de onderneming. De directe organisatorische beheersing is hierdoor afgenomen zodat een additioneel beheersinstrumentarium is opgezet, omdat de NWB verantwoordelijk blijft voor het betalingsverkeer. Dit beheersinstrumentarium is gericht op een beheerste, en daarom meetbare en verifieerbare dienstverlening.

Integriteit en compliance

De NWB hecht sterk aan haar reputatie van een solide en integere bank voor de overheid. Compliance is binnen het beheersysteem van de NWB dan ook een belangrijk aandachtsgebied. De bank wil er tegenover haar cliënten geen twijfel over laten bestaan, dat zij met een gerust hart van haar diensten gebruik kunnen maken dan wel hun gelden veilig kunnen onderbrengen.

In het personeelshandboek zijn de normen en waarden vastgelegd, waaraan men zich dient te houden. Onze cliënten moeten kunnen rekenen op een uitstekende service van deskundige en betrouwbare medewerkers.

De compliancefunctie is binnen de NWB ingevuld door de diverse taken die hieruit voortvloeien deels onder te brengen bij de interne accountantsdienst en deels bij Deloitte Bijzonder Onderzoek en Integriteitsadvies N.V. De externe compliance officer rapporteert aan de directie en de Raad van Commissarissen, terwijl de interne compliance officer rechtstreeks rapporteert aan de directie en de Auditcommissie van de Raad van Commissarissen. Deze rapportagelijnen bevestigen het belang dat de bank hecht aan het interne toezicht en de werkzaamheden van beide compliance officers. De uit het toezicht voortvloeiende voorschriften en gedragsregels vormen een belangrijk onderdeel bij de invulling van de compliancefunctie.

Juridisch risico

Uitgangspunt van de NWB is zorg te dragen voor een goede en degelijke financiële dienstverlening. Door zoveel mogelijk gebruik te maken van standaardcontracten wordt ernaar gestreefd de juridische risico's voor zowel de NWB als haar cliënten te beperken. Voor juridische vraagstukken en beoordeling van documentatie rondom transacties worden waar nodig externe adviseurs ingeschakeld.

Kapitaalbeheersingsbeleid

De NWB heeft in 2008 aan alle van buitenaf opgelegde en interne kapitaalvereisten voldaan. De ratingdoelstelling van de NWB is AAA. In augustus 2008 hebben de ratingbureaus Moody's en Standard & Poor's de AAA-rating bevestigd.

De belangrijkste vermogensratio is berekend volgens door de Wet Financieel Toezicht (Wft) gestelde normen welke zijn afgeleid van de internationale solvabiliteitsrichtlijnen van het Bazels Comité voor het Bankentoezicht. De ratio vergelijkt het totale aansprakelijke vermogen van de bank (na aftrek van voorgenomen dividenduitkeringen) met het totaal van de naar risicocategorie gewogen activa en buiten balansposten. Het minimaal vereiste percentage voor het totaal aansprakelijk vermogen bedraagt 8% van de naar risico gewogen activa.

In het verslagjaar is de bank overgegaan van het Bazel I naar het Bazel II toezichtregime, dat per 1 januari 2008 in werking is getreden voor alle Europese financiële instellingen. Het Bazel II toezichtregime onderscheidt drie pijlers:

Pijler 1:	de minimumkapitaaleisen per risicosoort: kredietrisico, marktrisico, operationeel risico en concentratierisico;
Pijler 2:	interne processen voor het risicobeheer en bepalen van interne kapitaaleisen: Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) en Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP), Outlier criterium en stresstesten;
Pijler 3:	eisen aan publicatie van financiële kengetallen: marktdiscipline en transparantie.

Ad 1) Pijler 1

De gestandaardiseerde methode voor kredietrisico maakt gebruik van externe ratings die zijn gekoppeld aan bepaalde risicogewichten. De NWB gebruikt bij de standaardbenadering de ratings van Moody's en S&P.

Het marktrisico betreft risico's in de handelsportefeuille en valuta- en grondstoffenrisico's. De NWB houdt geen handelsportefeuille aan en kan voor eventueel resterend marktrisico een opslag op het kredietrisico hanteren volgens de gestandaardiseerde methode.

Bij de berekening van het toetsingsvermogen voor operationeel risico gebruikt de NWB de basisindicatorbenadering. Hierbij wordt 15% van de relevante indicator genomen als uitgangspunt voor het operationeel risico. De relevante indicator is het driejaarsgemiddelde van de som van de jaarlijkse netto rentebaten en de jaarlijkse netto niet-rentebaten einde boekjaar. Voor de NWB beperkt de indicator zich tot de netto rentebaten.

Met de regeling Grote Posities wordt het concentratierisico van een bank beperkt. De grote posities van de NWB hangen met name samen met de swapportefeuille. Deze posities worden zoveel mogelijk beperkt door CSA's en de toepassing van netting.

Ad 2) Pijler 2

De SREP is een evaluatie door DNB, waarin zij probeert vast te stellen dat een bank haar solvabiliteitsbeheer en kapitaaltoereikendheid en dus haar ICAAP op orde heeft.
Het Outlier criterium stelt een maximum aan het renterisico dat een bank mag lopen op haar eigen vermogen.

Stresstesten kunnen worden toegepast onder zowel pijler 1 als pijler 2. Door middel van gevoeligheidsanalyses of scenario's kunnen banken beter inzicht krijgen in hun risicoprofiel. Een 'best practice' voor stresstesten bestaat er nog niet en elke bank zal hier zelf invulling aan moeten geven. NWB gebruikt stress testing in de praktijk, maar werkt aan een verdere verbetering van het stress testing framework.

Ad3) Pijler 3

Marktdiscipline en transparantie in de publicatie van solvabiliteitsrisico's zijn een nieuw onderdeel van de Bazel regels. Centraal in deze publicaties staan gegevens over de solvabiliteit en het risicoprofiel van een bank. NWB heeft haar disclosure beleid vastgelegd. Het beleid van NWB is op functionele wijze zo transparant mogelijk te zijn naar haar 'stakeholders', aangezien dit de beste waarborgen biedt voor een goede, op vertrouwen gebaseerde en langdurige verstandhouding met belanghebbenden.

De overgang op het Bazel II toezichtregime heeft geleid tot een lagere ratio met name vanwege de weging van het operationele risico en een andere weging van een portefeuille overheidsgegarandeerde hypotheken.
Op 31 december 2007 is de ratio aangepast van 96% conform Bazel I naar 68% conform Bazel II. Verder is in de loop van 2008 een aantal posities op banken in een hogere wegingscategorie terechtgekomen. Per saldo heeft dit geleid tot een daling van de BIS solvency ratio (conform Bazel II) van 68% ultimo 2007 naar 56% ultimo 2008, waarmee de bank nog steeds ruimschoots voldoet aan de huidige interne en externe (minimum: 8%) normen.
De capital ratio is in het verslagjaar gedaald van 2,7% naar 2,1% als gevolg van de toename van onderpandstortingen uit hoofde van swaptransacties, de toename van de marktwaarde van de uitzettingen en een voorgenomen beperkte uitkering van vermogen aan aandeelhouders. Als norm voor de capital ratio hanteert de NWB een minimum van 2%.

Voor een toelichting op het dividend- en reserveringsbeleid wordt verwezen naar het directieverslag.

35 Informatie over verbonden partijen

Inzake de onder IFRS verplichte vermelding met betrekking tot verbonden partijen, is bij de NWB geen sprake van bijzonderheden.

Voor een nadere toelichting op de bestuursbezoldigingen en -leningen alsmede de bijdrage aan de stichting NWB Fonds, *wordt verwezen naar de toelichting onder 3, 5 en 13.*

Ultimo 2008 staat voor een bedrag van € 4.260 miljoen aan kredieten uit aan aandeelhouders, verstrekt tegen marktconforme condities (2007: € 3.943 miljoen).

36 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich in de periode na balansdatum tot en met de datum van opstellen van de jaarrekening geen belangrijke gebeurtenissen voorgedaan die van dusdanige invloed zijn op het beeld van de jaarrekening dat vermelding op deze plaats nodig zou zijn.

Overige gegevens

Accountantsverklaring

Aan: Algemene Vergadering van Aandeelhouders van de Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2008 van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. te Den Haag bestaande uit de balans op 31 december 2008, winst- en verliesrekening, verloopstaat van het eigen vermogen en kasstroomoverzicht over 2008 alsmede uit een overzicht van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de vennootschap. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de entiteit heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. op 31 december 2008 en van het resultaat en de kasstromen over 2008 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Rotterdam, 6 maart 2009

KPMG ACCOUNTANTS N.V.

C.J.M. Coremans RA

Statutaire winstbestemmingsregeling

Deze is met ingang van het boekjaar 2005 gebaseerd op artikel 21 van de statuten, en luidt als volgt:

Artikel 21

1 Winstuitkeringen kunnen slechts plaatshebben, voorzover het eigen vermogen van de vennootschap groter is dan het bedrag van het gestorte en opgevraagde deel van het geplaatste kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet of de statuten moeten worden aangehouden.

2 De volgens de vastgestelde winst- en verliesrekening behaalde jaarwinst wordt als volgt aangewend:
- a de directie is bevoegd met voorafgaande goedkeuring van de raad van commissarissen de winst geheel of gedeeltelijk toe te voegen aan de reserves;
- b de na reservering eventueel resterende winst staat ter beschikking van de algemene vergadering;
- c voorzover de algemene vergadering niet besluit tot uitkering van winst over enig boekjaar, wordt deze winst aan de reserves toegevoegd.

3 De algemene vergadering kan uitsluitend op grond van een door de raad van commissarissen goedgekeurd voorstel van de directie besluiten tot uitkering van winst ten laste van een voor uitkering vatbare reserve.

4 Voorzover er winst in de vennootschap is, kan de directie onder goedkeuring van de raad van commissarissen besluiten tot uitkering van een interim-dividend, met inachtneming van het in het eerste en tweede lid bepaalde, blijkens een tussentijdse vermogensopstelling overeenkomstig het bepaalde in artikel 105, vierde lid, van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

5 De algemene vergadering kan op een door de directie - onder goedkeuring van de raad van commissarissen - gedaan voorstel besluiten aan de aandeelhouders, ten laste van het hun toekomende deel van de winst, als dividend of interim-dividend andere waarden dan contanten uit te keren.

Voorgestelde winstverdeling

(in duizenden euro's)		2008		2007
Winst boekjaar		9.032		70.709
Het voorstel tot winstbestemming luidt als volgt:				
Dividend in contanten op aandelen A	586%	34.033	586%	34.033
Dividend in contanten op aandelen B	586%	5.967	586%	5.967
		40.000		40.000
Door de Raad van Commissarissen goedgekeurde uitkering ten laste van de reserves resp. reservering		-30.968		30.709
		9.032		70.709

Colofon

Redactie en productiebegeleiding:
Heleen van Rooijen
The KEY Agency, Amsterdam

Fotografie:
B. Rietberg
P. van der Sande

Vormgeving en productie:
The KEY Agency, Amsterdam

Drukwerk:
Albani Drukkers BV

© 2009 | Nederlandse Waterschapsbank N.V.

FSC
Mixed Sources
Productgroep uit goed beheerde bossen en andere gecontroleerde bronnen.
www.fsc.org Cert no. CU-COC-805712
© 1996 Forest Stewardship Council

Nederlandse Waterschapsbank N.V.
Rooseveltplantsoen 3
2517 KR Den Haag

Postbus 580
2501 CN Den Haag

t 070 416 62 66
f 070 416 62 62

info@nwbbank.nl
www.nwbbank.com

Lijst van aandeelhouders per 1 januari 2009

	Aantal aandelen A à € 115	Aantal aandelen B à € 460
Waterschap Aa en Maas	627	301
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht	281	60
Waterschap Brabantse Delta	2.016	483
Hoogheemraadschap van Delfland	755	60
Waterschap De Dommel	533	360
Wetterskip Fryslân	3.309	100
Waterschap Groot Salland	1.588	195
Waterschap Hollandse Delta	1.893	143
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	4.399	204
Waterschap Hunze en Aa's	1.915	175
Waterschap Noorderzijlvest	1.107	170
Waterschap Peel en Maasvallei	1.866	153
Provincie Drenthe	15	25
Provincie Friesland	24	25
Provincie Gelderland	44	50
Provincie Limburg	11	20
Provincie Noord-Brabant	33	40
Provincie Noord-Holland	43	60
Provincie Utrecht	43	60
Provincie Zeeland	15	20
Provincie Zuid-Holland	33	40
Waterschap Reest en Wieden	648	37
Waterschap Regge en Dinkel	655	300
Waterschap Rivierenland	3.968	437
Waterschap Roer en Overmaas	535	146
Waterschap Rijn en IJssel	5.666	345
Hoogheemraadschap van Rijnland	4.858	289
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	610	430
Staat der Nederlanden	1.208	3.333
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	224	47
Waterschap Vallei en Eem	371	24
Waterschap Velt en Vecht	6.503	123
Waterschap Veluwe	260	64
Waterschap Zeeuwse Eilanden	3.788	91
Waterschap Zeeuws-Vlaanderen	592	75
Waterschap Zuiderzeeland	42	26
	50.478	8.511

NWB BANK

NWB BANK